

Begrippenlijst landschap

Sinds 2006 werd een begrippenlijst opgesteld ter verklaring van “moeilijke begrippen” in de aanduidingsdossiers van ankerplaatsen. De begrippen werden door verschillende experts (landschap, geologie, archeologie, bouwkundig erfgoed, ...) verklaard en er werd waar nodig een toelichting gegeven met daarin ruimte voor voorbeelden, uitzonderingen, context, etc. Er werd een bronvermelding gegeven wanneer een definitie overgenomen werd uit een woordenboek of een andere bron. Achteraan de begrippenlijst vind je een literatuurlijst waarin je de bronnen kunt terugvinden. Op dit moment is het nog niet de bedoeling dat de begrippenlijst een volledig overzicht geeft van de begrippen binnen het onderzoeksveld landschap. Ze wordt aangevuld naar gelang nieuwe begrippen voorkomen in de aanduidingsdossiers. De lijst die gepubliceerd staat op internet zal daarom regelmatig vernieuwd worden.

In een later fase wordt bekeken of de lijst uitgebouwd kan worden tot een thesaurus; een hiërarchische woordenlijst die wordt gebruikt om terminologie te standaardiseren. Op dat moment worden de begrippen opgedeeld in thema's en wordt gekeken naar volledigheid waarna nieuwe begrippen toegevoegd kunnen worden.

Begrip	Definitie	Toelichting	Bron
Afzettingen	Meestal los verweringsmateriaal (zand, klei, delen van organismen, etc.), afgeleden van hellingen of aangevoerd door wind, water of ijs.		
AGNAS	Afbakening van de Gebieden van de Natuurlijke en Agrarische Structuur.		
Akkeronkruiden	Kruiden typisch voor akkerlanden (bvb. grote leeuwenklauw, akkermunt, zwarte nachtschade, etc.).		
Allodium	Een goed dat niet in leen gehouden werd, maar eigen goed was, in tegenstelling met een leen, dat gehouden werd van een leenheer.	Het allodium staat tegenover het feodum of leen.	
Alluviaal	Materiaal/sediment (vb. zand, klei) afgezet door een waterloop.	Alluviale valleibodem: bodem gevormd uit door een waterloop afgezet materiaal waarvan de gronden vruchtbaar en vrij drassig zijn. Alluviale gronden liggen in natuurlijke overstromingsgebieden (uiterwaarden in Nederland). Alluviale vlakte: een vlak reliëf langsheen een natuurlijke waterloop, opgebouwd door de afzettingen van die waterloop.	www.projectenbankcultuurhistorie.nl
Amfitheater	In de context van tuinen en parken: rond, half rond of ovaal verdiepte zone, als van een theater, aangelegd of uitgespaard in een terrein.	Kan in plattegrond en/of in opstand voorkomen, in harde materialen, in gras of in de vorm van hagen. Kan bestemd zijn voor tentoonstelling van planten of voor vertoningen. In geomorfologie: zie "bronamfitheater".	
Ancien Régime	Bestuurlijke toestand in Frankrijk vóór de Franse Revolutie (1789) en in de Zuidelijke Nederlanden meer bepaald voor de Franse overheersing (1794).		

Begrip	Definitie	Toelichting	Bron
Ankerplaats	Wordt gedefinieerd als: "een gebied dat behoort tot de meest waardevolle landschappelijke plaatsen, dat een complex van gevarieerde erfgoedelementen is die een geheel of ensemble vormen, dat ideaaltypische kenmerken vertoont vanwege de gaafheid of representativiteit, of ruimtelijk een plaats inneemt die belangrijk is voor de zorg of het herstel van de landschappelijke omgeving" (landschapsdecreet van 16 april 1996).	Ankerplaatsen werden ontwikkeld als een belangrijk instrument voor de landschapszorg. De ankerplaatsen zijn afgebakend in de Landschapsatlas. Zie ook "landschapsatlas".	Hofkens et al, 2001
Antropogeen	Van menselijke oorsprong, door mensen teweeggebracht.		Van Dale
Archeologische prospectie	Archeologische verkenningen dmv. Veldonderzoek, geofysisch onderzoek, luchtonderzoek (luchtfoto's, ...) enz.	Klassiek wordt er onderscheid gemaakt tussen prospectie zonder ingrepen in de bodem (oppervlakteprospectie dmv. fieldwalking en andere hulpmiddelen zoals luchtonderzoek of dergelijke) en prospectie met ingreep op de bodem (proefsleuven, proefputten, etc.).	
Archivalische bron	Informatiebronnen die betrekking hebben op archief (teksten, kaarten, iconografie...).		
Arduin	Ofwel blauwe hardsteen. Grijsblauwe en compacte sedimentaire crinoïde kalkhoudende steen van de geologische periode van "Rournaisien". De textuur bevat fossielen. Kan onderverdeeld worden in verschillende kwaliteitscategorieën.		
Areaal	Oppervlakte van een bepaalde teelt, uitgestrektheid, verspreidingsgebied van een bepaalde plant- of diersoort. Bijvoorbeeld het areaal aardappels, areaal duurzaam bos, etc.		
Art deco	Een stijl in de architectuur, de interieurinrichting en de toegepaste kunst, die vooral populair was in de jaren 1920-30. De vormgeving is strak en eenvoudig.	In de architectuur: In de art deco wordt de geometrie tot ornament gemaakt. Aanvankelijk (proto-art deco) worden neoclassicistische gevels onder Weense en Franse invloed voorzien van geometrisch gestileerde ornamenten. Onder invloed van de Nederlandse architectuur wordt een spel met baksteenverbanden en baksteenkleuren ingevoerd. Het gehele gevelschema wordt geometrisch, door geknikte gevelvormen, en vensters en deuren met afgeschuinde bovenhoeken of in ruit- en trapeziumvorm. De geometrische ornamentiek wordt aangevuld met smeedwerk en glas-in-lood. De driehoek is een populair element. In de jaren 1930 evolueert de art deco. Elementen uit het modernisme en vooral uit de scheepsarchitectuur worden op zeer decoratieve wijze in gevels geïntegreerd: vlaggenmasten, patrijspoortvensters, gestroomlijnde vormen. (ca.1910 tot WO II)	inventaris.vioe.be

Begrip	Definitie	Toelichting	Bron
Artefact	In de archeologie de benaming voor een door de mens gebruikt of gemaakt voorwerp.		
Asymmetrische vallei	Vallei gekenmerkt door wanden met een verschillende hellingsgraad.		
Atlanticum	Tijdvak van ca. 8000 tot 5000 jaar geleden.	Volgend op het Boreaal en gevolgd door het Subboreaal, gekenmerkt door een over heel Noordwest-Europa heersend warm en nat klimaat met temperaturen gemiddeld hoger dan tegenwoordig.	De Mulder, 2003
Autochtone dieren- of planten	Oorspronkelijk inheemse soorten die zich sinds de laatste ijstijd in onze streken hebben gehandhaafd of gevestigd zonder directe menselijke tussenkomst. Ze hebben zich hier, na hun spontane vestiging, nadien natuurlijk verjongd of vermenigvuldigd. Maar onder het begrip autochtone soorten vallen ook soorten die hier nadien door mensen zijn gekweekt of geplant met strikt lokaal inheems materiaal.		
Autochtone planten	Nakomelingen van planten die zich sinds hun spontane vestiging na de laatste ijstijd altijd natuurlijk hebben verjongd, of die kunstmatig vermeerderd werden met strikt lokaal materiaal.		
Avifauna	De in het wild voorkomende vogels van een land of streek.		
Baanderij	Leen van een baanderheer.	Baanderheer: ridder die het recht had om bij de heervaart onder eigen banier ridderlijke vazallen te mogen aanvoeren.	
Bakhuis	Constructie (meestal van baksteen) waarin een bakoven voor brood werd ondergebracht.		
Balansbrug	Type beweegbare brug, ook wel ophaalbrug, waarbij het wegdek door een tegengewicht omhoog gehaald kan worden. Het geheel ligt in balans.		
Banderol	Smalle tekstband in de vorm van een wimpel of een tekstrol, waarop een opschrift of jaartal te lezen is. Kan lost voorkomen of gedragen door een figuur/figuren.		

Begrip	Definitie	Toelichting	Bron
Bedmarlinie	De Bedmarlinie werd tijdens de Spaanse successieoorlog (1700-1714) aangelegd langs de grens tussen de Zuidelijke en de Noordelijke Nederlanden. De linie liep van Stekene tot aan fort de Perel aan de Schelde.	De linie is het beste zichtbaar in het natuurgebied De Stropers in Stekene.	
Beemd	Vlak langs een waterloop gelegen waterrijk wei- of hooiland.	De oorspronkelijke betekenis is hooiland of hooiweide (hooiland dat nabegraasd wordt). Zie meers in de Vlaamse dialectengroep. Beemd is in oorsprong het equivalent binnen de Brabantse en Limburgse dialectengroep.	
Beltmolen	Windmolen met een aarden ophoging rond de voet, van waar de molenaar de einden (wieken), het kruiwerk en het vangtouw kan bedienen.	Wordt ook bergmolen genoemd.	Haslinghuis, 1997
Belvédère	Tuinpaviljoen, bedoeld om van een uitzicht te genieten. Deze zijn meestal geplaatst op een verhevenheid in een tuin, park of het landschap.	Het begrip kan ook verwijzen naar 'Belvedere'. Beleidsnota over de relatie cultuurhistorie en ruimtelijke inrichting" van de Nederlandse overheid (1999). Deze nota werkte ook inspirerend voor de Vlaamse Landschapsatlas.	inventaris.vioe.be
Benedenpand	Gedeelte van een kanaal aan de lage waterkant van een sluis.		www.infrawiki.nl
Benedictijnen	Kloosterorde die de regel van Sint-Benedictus (480-540 n.Chr.) volgt.		
Berceau	Een door snoeien gevormde overdekte wandelgang. Meestal werden hiervoor haagbeuk, beuk, vruchtenbomen,... gebruikt. Deze planten werden door een latwerk ondersteund.		
Bergschuur	Constructie om goederen te bergen, meestal met vierkante of rechthoekige plattegrond (12 à 30 m); gebouwd in vakwerk en/of baksteen en met stro, pannen of leien gedekt.		
Bezembinden	Het ambachtelijk binden van bezems waarbij takkenbossen worden samengebonden. Nadien kan de bezem worden bevestigd aan een steel.		
Bilk	Oorspronkelijke betekenis is 'omheind perceel'.	In West-Vlaanderen heeft het meestal een weiland betekenis: omheind weiland, door diepe sloten en houtgewas omgeven. In het Gentse slaat het ook op omheinde akkerpercelen.	Devos, 1991

Begrip	Definitie	Toelichting	Bron
Bocagelandschap	Gesloten landschap gevormd door kleine, vierhoekige akker- en weidepercelen die omzoomd zijn door lineaire houtige beplantingen (hagen, houtkanten, bomenrijen, houtwallen,...). De bewoning bestaat uit verspreide kleine hoeves en kerndorpen.	Bocagelandschappen komen voor in verschillende delen van Europa. In sommige plaatsen van Bretagne bestond de bocage al in de prehistorie. De Vlaamse bocage is een typische variant die uit knotbomenrijen rond de percelen bestaat en ook bekend staat als 'bocage flamand'. In andere Europese streken worden ook stenen muurtjes in combinatie met houtwallen als perceelsbegrenzing gebruikt.	Antrop, 2007
Bodemassociatiekaart	De verschillende parameters van de bodems in België werden onderling geëvalueerd en gegroepeerd in bodemassociaties voor de parameters waarin een onderling wetmatig verband kon worden vastgesteld. Deze bodemassociaties hebben een naam gekregen volgens het relatief belang van een bepaald bodemaspect in een welomschreven geografisch gebied.		
Boscomplex	Morfologisch en ruimtelijk samenhangend geheel van bospercelen en/of bossen.		
Bosquets	Deze 'bosjes' waren intieme ruimten zoals groene salons, die dienden voor rust en vermaak. Hun opgaande groene muren gaven tegenwicht aan de vlakke parterres.		
Bosrelict	Overblijfsel van een bos dat nog getuigt van de vroegere toestand.	Zo is het Zoniënwoud een bosrelict van het vroegere Kolenwoud, dat gans Europa bedekte. In Vlaanderen spreekt men vaak van een 'oud-bosrelict' wanneer het bedoelde bosrelict sinds de kabinetskaart van de Ferraris onafgebroken bebost is geweest en dit eveneens in de vegetatie weerspiegeld wordt door de aanwezigheid van oude bosplanten.	
Boswal	Aarden wal, resultaat van een gegraven natte of droge gracht met variabel profiel, om een bos of een bosperceel in het bos zelf duidelijk te begrenzen, onder meer in functie van de jacht of van weidend vee.	Oorspronkelijk was de boswal van een dichte, ondoordringbare beplanting voorzien en al dan niet met dood hout of vlechtwerk versterkt.	
Botanisch	Betrekking hebbend op, behorend tot de plantkunde.		Van Dale
Bouwvoor	Bij benadering de bovenste 30cm van de grond. De laag die geploegd en bewerkt en vaak met humeus materiaal verrijkt wordt en waar de wortels van de planten in groeien.		
Bovenpand	Gedeelte van een kanaal aan de hoge waterkant van een sluis.		www.infrawiki.nl

Begrip	Definitie	Toelichting	Bron
BP (Before present)	Letterlijk 'vóór heden'. Internationaal aanvaarde aanduiding van het aantal jaren vóór 1950, als vast referentietijdstip. Let op: het gaat hier om jaren gemeten met de koolstofdatering (14C), niet om kalenderjaren. Voor die vertaling is er een calibratie nodig. Aangezien het altijd om een statistische meting gaat zit er bovendien altijd een foutenmarge op.	Voorbeeld van een courante foutieve interpretatie: '1500 jaar BP verwijst naar 450'. Vooreerst hoort bij die 1500 BP een foutenmarge (plusminus 50 bijvoorbeeld) en vervolgens moet deze meting, inclusief de foutenmarge, dan worden geprojecteerd tegenover de calibratiecurve om tot de reeks kalenderjaren te komen waarbinnen de datering valt volgens de gekozen waarschijnlijkheidsgraad.	
Breedhuis	Constructie waarvan de nokrichting evenwijdig loopt met de straat.		
Broderievlakken	Tuincompartimenten waarin met Buxus en andere randplanten allerlei figuren zijn geborduurd en worden opgevuld met verschillende kleuren steen- en marmerslag. Zij werden in de formele tuin toegepast.		
Broek	Laag, dras land, langs rivieren of beken, al dan niet ingedijkt, dat 's winters onder water kan staan.	In overdrachtelijke betekenis ook gebruikt als term voor polderbeheer. Broekbos: Op moerassige grond groeiend bos (met soorten als zwarte els, zwarte bes, zachte berk, etc.).	WNT
Bron	Plaats waar een geconcentreerde natuurlijke uitvloeijing van grondwater optreedt. Dit kan zowel op het landoppervlak als onder water in een rivier, zee of meer.	Te onderscheiden van een door kunstmiddelen opspringende fontein en van een gegraven of geboorde en gemetselde put.	Pannekoek, 1992
Bronamfitheater	Ronde of ovaalvormige depressie in het reliëf met een bron op het laagste punt.		
Bronbeek	Natuurlijke waterloop hoofdzakelijk gevoed door één of meerdere bronnen.		
Bronbos	Drassig bos met kenmerkende vegetatie op een plaats waar één of meer bronnen zijn.	Vaak een bos met hoge floristische en vegetatiekundige potenties. Voorbeelden van soorten zijn paarbladig goudveil, verspreidbladig goudveil, bittere veldkers, etc.	Van Dale
Bronnenzone	Zone met bronnen, ontstaan waar een waterdoorlatende laag op een ondoorlatende laag komt, waarbij de bronnen het dagzomen van deze geologische laag volgen.		

Begrip	Definitie	Toelichting	Bron
Bronstijd	Tijdvak van ca. 2000 tot ca. 800 v.Chr. (althans in NW Europa).	Deze periode kenmerkt zich door het gebruik van brons, als geleidelijke vervanging van vuursteen, bij de vervaardiging van gereedschappen, wapens en sieraden. Vroege bronstijd: 2000-1800 v.Chr. Midden bronstijd: 1800-1100 v.Chr. Late bronstijd: 1100-800 v.Chr.	CAI
Buitenplaats	Zie "landhuis".		inventaris.vioe.be
Bulkenlandschap	Oorspronkelijk een gesloten landschap met diepe sloten in een vrij vlak gelegen gebied, gekenmerkt door lineair groen langs onregelmatige blok- en strookvormige percelen met zowel gras- als akkerlanden waar het wissel- of koppelstelsel werd toegepast.	Bulken (elders in het westen van Vlaanderen ook bilken genoemd) liggen in een intermediaire topografische positie (tussen de strikt alluviale graslanden en de koutergronden). In de huidige landbouwwoordenschat van het westen van Vlaanderen is bulk hoofdzakelijk een weilandbenaming. Het woord bulk betekende oorspronkelijk 'omheind perceel' (vgl. beluik).	
Bunder	Oude land- of oppervlaktemaat. De omvang van een bunder verschilt van streek tot streek, afhankelijk van de grootte van de plaatselijke lineaire meetstandaard, de voet of de roede.	Bijvoorbeeld: één bunder in het land van Waas omvat 1,336798 ha of 900 vierkante roeden; één bunder in de kasselrij van Kortrijk omvat 1,416956 ha of 400 grote vierkante roeden of 1600 kleine vierkante roeden. Meer voorbeelden in: De Schrijver, H., 1989; Vandewalle, P., 1984; Verbesselt, J., 1990.	
Burcht	Middeleeuwse versterkte woningen van vorsten of heren, meestal gelegen op plaatsen die de belangrijke land- of waterwegen van de omgeving beheersen of die moeilijk bereikbaar zijn.	Feodale burcht: In de feodaliteit ontstane versterkte constructie, variabel van omvang, met woon- en defensieve kenmerken.	
C.O.O.	Commissie van Openbare Onderstand (later O.C.M.W of Openbaar Centrum voor Maatschappelijk Werk).		
Calvarie	Voorstelling van de kruisiging van Jezus Christus op de Golgothaberg. Meestal in gezelschap van Maria en Johannes, de twee gekruisigde moordenaars en toeschouwers.	Calvarieberg: een heuvel of berg waarop een kruis is opgericht voor bedevaarten ed.	
Celtic field	Akkercomplex uit de Late Bronstijd en IJzertijd met een regelmatig patroon en dammetjes tussen de percelen (raatakkers).	Bij de ontginning werden op het land gevonden keien langs de rand opgestapeld. De invoering van de keerploeg en nieuwe landindelingen door de Romeinen, maakte waarschijnlijk een einde aan dit ontginningssysteem. Op sommige plaatsen nog steeds zichtbaar via luchtfoto's en op digitaal hoogtemodel.	www.projectenbankcultuurhistorie.nl

Begrip	Definitie	Toelichting	Bron
CHE-zone	Gebied met Culturele, Historische en/of Esthetische waarde: mogelijke bestemming op het gewestplan.		
Cijns	Vaste belasting in geld of in natura.	Cijnznen konden niet verhoogd worden, in tegenstelling tot de pacht.	
Classicisme	Het classicisme is een strakke architectuur geïnspireerd op de bouwstijl van de klassieke oudheid, zoals de Griekse of Romeinse tempelgevel met fronton en zuilenporticus. Men keerde terug naar de symmetrie en de rechte lijnen. De spaarzame decoratie bestaat onder meer uit: guirlandes of festoenen, consoles, urnen en rozetten. Ook klassieke palmetten, meanders, kraal- en eierlijsten worden aangetroffen. Deze stijl gaat geleidelijk over in het laatclassicisme. De periode beslaat ca. de tweede helft 18de eeuw en eerste kwart 19de eeuw.		inventaris.vioe.be
Colluviaal/colluvium	Afzetting meestal afkomstig van heuveltoppen en plateauhellingen, voor een groot gedeelte bestaand uit fijn verweerd materiaal dat door middel van hellingsprocessen (creep, modderstromen, afspoeling ...) naar de voet van een helling is getransporteerd en daar afgezet.		Van Dale; Visser, 1980
Compartimentenlandschap	Landschap bestaande uit een mozaïek van open ruimten, zoals graslanden of akkers en massa's, zoals bossen, waardoor afwisselend een open en gesloten landschap waar te nemen is. Er komen veel houtkanten en dreven voor.	Ook wel mozaïeklandschap. Afhankelijk van de dichtheid van gesloten ruimten en houtkanten, is het compartimentenlandschap meer open dan wel gesloten. De compartimentlandschappen in Vlaanderen, Nederland en Duitsland komen voor in de zandgebieden en zijn gekenmerkt door uitgestrekte heidevelden waarvan er grote oppervlakten vanaf het einde van de 19de eeuw met naaldhout beplant werden. De armere zandgronden met een slechte natuurlijke drainering werden pas laat voor landbouw in cultuur gebracht. De landbouwgronden wisselen af met moerassige valleien en de hoofdzakelijk rijvormige bewoning is op de overgang van beide gelegen.	
Concessie	Een vergunning van de overheid die anderen uitsluit. De verkrijger van de concessie of concessiehouder krijgt dus een monopolie (alleenrecht) op de aanleg van werken of het verrichten van diensten van openbaar nut of voor de ontginning van gronden (grondstofwinning)..		
Consequente waterloop	Waterloop stromend in de richting van de originele helling van de onderliggende geologische laag.		Visser, 1980

Begrip	Definitie	Toelichting	Bron
Crucifix	Voorstelling van Christus aan het kruis.	Van het Latijn crux=kruis en figere=(door doorboren) vastmaken.	
Cruydhof	Een tuin met geneeskrachtige en giftige planten en kruiden.		
Cuesta	A-symetrische heuvelrug in zacht hellende geologische lagen met afwisselende erosiegevoeligheid. De cuestarug, heeft een lange, zachte helling, bepaald door de helling van de erosiebestendige laag. Het cuestafront, heeft een steilere helling, gevormd waar de hardere rand dagzoomt.	Wase Cuesta: De cuesta in het land van Waas. De soms steile overgang van de hogergelegen zand-leemgrond en de riviervallei. In Vlaanderen zijn nog andere cuestas, namelijk Oedelem-Zomergem en de cuesta van Boom.	
Cultusplaats	Plaats waar een god of een hogere macht wordt vereerd, zoals een tempel, kerk, kapel,....		Van Dale
Curtis	Latijn voor hof, meer bepaald vronnhof, het deel van het domein dat door de heer rechtstreeks geëxploiteerd werd.		
Dagzomen	Het aan de oppervlakte komen of zichtbaar worden van geologische lagen.		
Dalbodem	Laagste gedeelte van een dal of vallei, doorgaans met stromende rivier of een beek.	De dalbodem kan zich beperken tot de bedding, breed zijn, zachtglooiend of vlak; vlak, boog-, vleugel- of trogvormig.	
Dalhoofd	Half-komvormige bovenste gedeelte van een dal.		
Dambordpatroon	Term gebruikt in ruimtelijke ordening en stedenbouw: wil zeggen dat de straten loodrecht op elkaar zijn aangelegd.	Veel Amerikaanse steden hebben een dambordpatroon.	
Dekzand	Door eolische processen gevormde zandafzetting. De meest bewaarde afzettingen dateren van het Weichseliaan (de laatste glaciële periode).	Dekzand dekt oudere sedimenten af. Er zijn grofweg twee types dekzand. Het 'oudere dekzand' werd gevormd in het Pleniglaciaal en kent een gelaagdheid (meer zandige en lemige lagen wisselen elkaar af). Het 'jongere dekzand' werd afgezet in het Laat-Glaciaal en kent weinig interne gelaagdheid. Deze verstuingen kwamen eerder lokaal voor (bijvoorbeeld in een beekvallei) en werden afgezet in langerekte of paraboolvormige dekzandruggen.	Berendsen, 2004
Dendrietisch dalstelsel	Boomvormig vertakt dalstelsel.		
Dendrologie	Boomkunde (deel van de botanische wetenschappen) of de leer van de houtige gewassen.		

Begrip	Definitie	Toelichting	Bron
Diatomeeën	Kiezelwieren; eencellige wieren met een extern skelet van kiezel (siliciumdioxide), die voor ongeveer de helft van de primaire voedselproductie der zeeën verantwoordelijk is. Voorkomend in zoet-, brak- en zoutwater.	De kiezelschaaltjes blijven na het afsterven van de cellen in het sediment bewaard. Diatomeeën zijn gezien hun zeer specifieke ecologische eisen heel geschikt voor het maken van heel lokale milieureconstructies. Ze kunnen bijvoorbeeld gedetailleerde informatie opleveren over de pH (zuurtegraad), het zoutgehalte, de waterdiepte, de voedselrijkdom of de stroomsnelheid van een bepaald aquatisch milieu.	
Diestiaanzee	Verdwenen zee die tijdens het Diestiaan (Boven-Tertiair) regelmatig het noorden tot het midden van België overspoelde en grote zandbanken vormde. Deze zandbanken zijn vandaag terug te vinden in de vorm van de zogenaamde diestiaanheuveld.	De diestiaanheuvelds geven onder meer vorm aan de topografie van het Hageland en zijn ook terug te vinden in West-Vlaanderen in de vorm van oa. de Kemmelberg en de Scherpenberg.	
Diverticulum	Romeinse weg, meer bepaald een aftakking van een heerweg.		
Doline	Komvormige holte of steilwandige depressie in een ondergrond van krijt of kalksteen, ontstaan door de oplossende werking van infiltrerend water of door instorting van het dek boven oplossingsholtes in een karstgebied.	Wanneer meerdere aangrenzende dolines in elkaar overgaan, spreekt men van een karstdal.	Pannekoek, 1992
Dolmen	Neolithisch relict, rechtop gezette stenen met één of meerdere dekstenen. Aanvankelijk bedekt met aarde tot een tumulus en veelal met een steenkring rondom. Door erosie werden de stenen zichtbaar. Dolmen werden gebruikt als collectiegraven.	Dolmen behoren tot de vroegste vormen van megalithisme zoals dat in het middenneolithicum in grote delen van Europa opgang kende. In Noord-Nederland zijn de hunebedden een gelijkaardige uitdrukking hiervan. In Vlaanderen kennen we tot hiertoe geen voorbeelden, wellicht bij gebrek aan grote stenen. In het zuiden van het land zijn de dolmen van Wéris welbekend.	
Domeinbos	Bos behorende tot een heerlijkheid, kasteeldomein of landgoed.	Domeinbos kan ook de betekenis hebben van een bos, toebehorend aan de staat.	
Donjon	Zware woontorens als kern van een burcht. In oorsprong soms solitair op een motte of verhevenheid gelegen.		inventaris.vioe.be
Donk	Een lage heuvel in een alluviaal gebied, bestaande uit dekzand en uitsteekt boven de jongere sedimenten. Deze hoogtes ontstonden in het Laatglaciaal door het opwaaien van stuifzand binnen de overstromingsvlakte.	Daarnaast wordt 'donk' als toponiem aangetroffen buiten een overstromingsvlakte. Het gaat dan om een bewoningskern op een microrug omgeven door een laag gelegen areaal ingenomen door gronden met een gebrekkige waterhuishouding (vb. Slindonk, Haasdonk).	
Dreef	Eén of meerdere lijnaanplantingen uitgevoerd aan beide zijden van een al dan niet verharde weg en dit volgens een bepaald plantverband. Deze beplantingsvorm wordt uitgevoerd met opgaande of kunstmatig gevormde boomsoorten.	Etymologisch afgeleid van driftweg of weg waarlangs aanvankelijk het vee gedreven werd in dat geval een weg met oorspronkelijk aan beide zijden ook een haag of houtkant, een afsluiting of zelfs een wal of gracht.	

Begrip	Definitie	Toelichting	Bron
Drenkput/drinkput/drenkpoel	Put of poel waarin water stond waaruit het vee kon drinken. Deze poel kan natuurlijk zijn maar in de meeste gevallen werd hij door de mens aangelegd.		
Driebeukige kruiskerk	Kerkgebouw met kruisvormige plattegrond en waarvan het (langste middendeel of) schip drie beuken telt.		
Dries	In de nederzettingsgeografie gewoonlijk een plein (soms driehoekig), met gras begroeid. In oorsprong was het gemeenschappelijk bezit van de bewoners van het omliggend dorp of gehucht. De dries was nauw verbonden met het open veld en in de vroege middeleeuwen een verzamel-, voeder- en drinkplaats voor de gemeenschappelijke veekudde.	Het woord 'dries' had aanvankelijk een zuiver agrarische betekenis en duidde op 'tijdelijk rustend land'. Dit betekende land dat een of meerdere jaren niet werd geploegd of bezaaid tenzij met gras en later met klaver om de vruchtbaarheid te herstellen. In die betekenis wordt het woord 'dries' vermeld in de 9de eeuw en komt het voor tot in de 17de eeuw. Daarnaast is de naam 'dries' gebruikt om de open ruimte binnen een bewoningskern (dorp op gehucht) aan te duiden. Dit kan vergeleken worden met wat in de Kempen 'biest' of 'bist' wordt genoemd, in Noord-Frankrijk 'trieu', in Nederland 'brink', in Engeland 'green' en in Duitsland 'Angerdorf'. Het gaat hier om een ruimte die voor wie er rond woonde dienst deed als verzamel-, voeder- en drinkplaats voor de gemeenschappelijke veekudde.	
Droge vallei of droog dal	Vallei of dal zonder waterloop. Meestal gevormd in de ijstijd toen het water bovengronds werd afgevoerd omdat de ondergrond bevroren was.		www.projectenbankcultuurhistorie.nl
Duinkerke transgressiemodel	Model dat gehanteerd werd om de vorming van de kustvlakte en de aanwezige afzettingen te verklaren door de afwisseling tussen transgressies (zeespiegelstijging) en regressies (zeespiegeldaling).	Dit model werd echter al vanaf de jaren '70 betwist. In de jaren '90 werd er een alternatief gegeven, het procesmodel, die uitgaat van een drietal processen die de mariene invloed kunnen verklaren: 1) relatieve zeespiegelstijging, 2) morfologie van de overstromde vlakte en 3) veranderende sedimentbalans.	
Eclecticisme	Het eclecticisme (tweede helft 19de eeuw tot WO) is een bouwstijl waarbij de architect als het ware gaat kiezen uit de catalogus van de gehele architectuurgeschiedenis om elementen ervan te combineren tot een nieuw geheel. De kunst bestond erin de diverse vormen, technieken, constructieprincipes, architectuurregels, verhoudingen, symbolen en sferen te laten samensmelten alsof ze altijd op die manier hadden bestaan.		inventaris.vioe.be
Ecoduct	Wildviaduct. Viaduct of brug over een weg waarop een begroeiing werd aangelegd voor de passage van wilde dieren.	Ecoducten worden aangelegd om verschillende (natuur)gebieden met elkaar te verbinden zodat diersoorten ongehinderd heen en weer kunnen migreren.	

Begrip	Definitie	Toelichting	Bron
Eendenkooi	Inrichting voor het vangen van eenden, bestaande uit een vijver of plas met vangarmen of pijpen en een rondom gelegen kooibos.	Vanouds is er recht van afpaling mee verbonden. Dit hield het verbod in binnen een straal van enkele honderden tot wel 1500 meter activiteiten te houden die de vangst konden verstoren. Aan de term waren bepaalde eisen verbonden, onder meer moest de plas minstens 200 vierkante meter groot zijn en een halve meter diep met een omlopende rand van bomen of struiken liggen en minimaal één direct bruikbare vangpijp. De gemiddelde oppervlakte bedraagt 1 tot 2 ha, uitzonderlijk meer. Eendenkooien komen in Vlaanderen voor vanaf de 13de eeuw, meestal in laaggelegen gebieden.	
Empirestijl	De empirestijl (ca. 1795 - ca. 1840) is in hoofdzaak een decoratieve stijl (meubels en interieur), waarvan de architectuur motieven heeft overgenomen. Hij werd voor de Franse keizer Napoleon ontwikkeld door de architecten Charles Percier en François Fontaine. Deze bouwstijl heeft als basis de neoclassicistische bouwstijl, en combineert deze met napoleontische motieven (zwaan, fasces,...) en motieven die verwijzen naar de Griekse en Egyptische oudheid zoals sfinxen, meanderfriezen, mercuriushoofden of palmetten. Kenmerkend voor de empire-gevels zijn het palladiaans venster, en de rijen gekoppelde rondboogvensters met muurdammen uitgewerkt als pilasters met lijstkapiteel.		inventaris.vioe.be
Enclave	Een gebied dat geheel wordt ingesloten door vreemd grondgebied.		
Engelse landschapsstijl	Misleidende term in de tuinkunstgeschiedenis voor de "landschappelijke stijl" (zie daar).		
Engelse tuin	Veelal nog in de rococoperiode van de 18de eeuw aangelegde tuin, gekenmerkt door de vloeiende, meestal snelle kronkels van de paden en - in onze streken - voorkeur voor pas geïntroduceerde exotische soorten.	Voor het eerst brekend met de tot dan toe vigerende strakke geometrische en rationele stijl voorgeschreven door A. J. Dezallier d'Argenville, aanvankelijk in combinatie met en als zelfstandig perceel geïntegreerd in tuinen in oude stijl. Een beplanting - in onze streken - geïnspireerd door de publicaties van baron Eugène d'Olmen de Poederlé (1742-1812) en met een voorkeur voor pas geïntroduceerde exotische soorten, dikwijls oranjerieplanten; meer aandacht voor gevoel, associatie en afwisseling, invloed van de westers geïnterpreteerde 'Chinees' tuinstijl en soms met maçonnieke symboliek. De naam refereert naar de plaats van ontstaan van deze tuinen.	
Eoceen	Geologisch tijdvak van ca 53 tot 33,7 miljoen jaar geleden.	Het op één na oudste (volgens een andere verdeling oudste) tijdperk van het Tertiair, waarin de eerste sporen van thans nog bestaande diersoorten worden aangetroffen.	De Mulder, 2003

Begrip	Definitie	Toelichting	Bron
Eolisch proces	Geomorfologisch verwerings- en erosieproces veroorzaakt door de wind, zoals de verstuiving van zand.	Zie "dekzand" en "stuifzand".	
Epifyt	Plant die op andere planten groeit zonder dat hij daaraan voedsel onttrekt.	Een epifyt onttrekt, in tegenstelling tot een parasiet, geen voedsel aan het andere organisme.	Van Dale
Epipaleolithisch	Tijdvak aan het einde van de laatste ijstijd, ca 12.500 tot 12.000 - 10.000 BP.	Verwijst naar een overgangsfase tussen paleolithische en neolithische culturen. Dit concept verschilt van 'mesolithisch' doordat het meestal wordt toegespitst op de cultuur in het oosten van Europa en veeleer de nadruk legt op de continuïteit van eerder begonnen processen dan op uitgesproken vernieuwingen die zich in deze periode hebben ontwikkeld.	AAT
Erfgoedlandschap	Ankerplaats of deel ervan die, volgens de procedures van de Vlaamse Codex Ruimtelijke Ordening (1 september 2009), aangeduid is in de ruimtelijke uitvoeringsplannen of de plannen van aanleg.		
Erosie	Afslijting van land door de werking van wind, ijs, stromend water of zee.		Van Dale
Erosierand	Een markante reliëfvorm ontstaan door de erosie van een geomorfologische entiteit (duin, kwelder, rug, etc.).		
Etageboom	Een in één, soms in meerdere horizontale etages geleide boom. Soms worden de gesteltakken ondersteund door een draagconstructie. In principe worden de loten, die zich ontwikkelen op de gesteltakken, jaarlijks teruggezet. Bij oudere bomen wordt het beheer soms uitgevoerd in kapcyclussen en is het beheer te vergelijken met dat van een "gekandelaarde boom" (zie daar).		
Etting	Weide of grasland dat begraasd wordt. Het begrip vertoont regionale verschillen in betekenis, maar is steeds met weiland of begrazing verbonden.	Waarschijnlijk betrof het oorspronkelijk grasland van mindere kwaliteit, dat niet gehooid werd en mogelijk door houtkanten was omgeven. De term stamt af van het werkwoord etten 'doen eten, beweiden'. Etting kan ook synoniem zijn van 'recht van beweiding'.	
Eutroof	Voedselrijk.	Eutrofiëring is de geleidelijke toename en aanrijking van nutriënten (zoals stikstof- en fosforverbindingen) in een terrestrisch of aquatisch ecosysteem. De voedingstoffen kunnen afkomstig zijn van verschillende bronnen, zoals meststoffen, afvalwater, bodemerosie, depositie vanuit de atmosfeer en afval van waterzuiveringscentrales.	VLIZ

Begrip	Definitie	Toelichting	Bron
Evapotranspiratie	Som van evaporatie en transpiratie door planten.	Evaporatie staat voor de beweging van water naar de atmosfeer vanuit de bodem, bladerdak en oppervlaktewater. Transpiratie staat voor het ontsnappen van water (waterdamp) uit planten langs de huidmondjes (stomata) in de bladeren. Evapotranspiratie is een belangrijk onderdeel van de waterkringloop.	
Evocatie	De herinnering oproepen van iets dat verdwenen is.	In het geval van onroerend erfgoed gaat het vaak over de evocatie van een verdwenen of nu niet langer zichtbaar relict. Bijvoorbeeld het weergeven van een verdwenen middeleeuwse kerk door middel van bomenrijen op de plaats waar de muren vroeger stonden.	
Exoot	Dier- en plantensoorten uit andere streken of landen, niet op eigen kracht maar door de mens ingevoerd, soms met invasief karakter en in dat geval pestsoort geworden.		
Ezelsrug	Metselconstructie, toegepast als afwaterende beëindiging van gevelvlakken, tuin- en erfmuren of een beer (stuwmuur) in een waterloop. De stenen zijn staand verwerkt, meestal onder een hoek van ca. 45° vanaf beide zijden van de muur, waarbij beide vlakken elkaar ontmoeten in een scherpe hoek midden boven de muur. In de middeleeuwen was doorgaans een platte steen als afdekking van de toplijn.		Haslinghuis, 1997
Faunistiek	De dierenwereld of fauna betreffend.		
Federmessercultuur	Zie 'Tjonger- of Federmessercultuur'		
Feodale burcht	Zie "burcht".		inventaris.vioe.be
Fetisjboom	In zijn oorspronkelijke betekenis een als afgod vereerde boom en daarvan afgeleid een boom waaraan voorwerpen worden vastmaakt om een gunst of genezing te verkrijgen.	Veelal naderhand 'gekerstend' door toevoeging van een kapel, met verschuiving in de verering van boom naar Maria. Oud bijgeloof zorgde ervoor dat de boom de ziekte van de mens zou overnemen. Had men bijvoorbeeld pijn aan de voet werd er een kous aan de boom genageld. Om de aandacht van dit Heidens gebruik af te leiden heeft men later vaak vlak naast de boom een kapelletje gezet.	
Fieldwalking	Letterlijk veldwandeling (veldverkenning), methode van archeologisch terreinonderzoek waarbij de percelen afgelopen worden en de aanwezige archeologica worden gerecupereerd. Het is een beschrijving van de aan het oppervlakte waarneembare archeologie van een bepaald gebied, in relatie tot de ontwikkeling van het landschap.	De daarbij gebruikte technieken zijn o.m. het verzamelen van oppervlaktevondsten, bestuderen van oude en nieuwe kaarten en ondervragen van oudere inwoners; opgravingen spelen hierbij een ondergeschikte rol.	www.projectenbankcultuurhistorie.nl

Begrip	Definitie	Toelichting	Bron
Floristiek	Leer van de verspreiding van planten in een welomschreven gebied.		
Fluvioperiglaciaal	Door water getransporteerde en afgezette sedimenten in een periglaciaal omgeving.	Periglaciaal gebied: gebied gekarakteriseerd door een koude niet glaciaal omgeving.	Harris et al, 1988
Foerageergebied	Plaats waar dieren regelmatig terugkeren om zich te voeden.		
Follies	Follies of 'fabriekjes' zijn relatief kleine bouwwerken die reeds in de renaissance als tuinornament werden toegepast, o.a. de grotto's. Het woord folly staat voor bizar, dwaas of onzinnig bouwwerk en deze gebouwtjes werden vooral in de landschappelijke stijl veelvuldig gebruikt.		
Foncier	Deel van een heerlijkheid dat rechtstreeks door de heer geëxploiteerd wordt.	Term wordt vooral gebruikt in de late middeleeuwen en de moderne tijden. Frans voor grondeigendom.	
Foreest	Het begrip slaat oorspronkelijk op een strikt door en voor de koning gereserveerd gebied voor de jacht en/of visvangst. Het woord foreest is afgeleid van de middeleeuws-Latijnse woorden forestis/foresta. Het is in feite een juridisch begrip dat opduikt ten tijde van de Merovingers vanaf de (6de)-7de eeuw en dat vooral gedurende de Karolingische periode (8ste-9de eeuw) zijn volle betekenis krijgt binnen een context van jacht en visvangst. Tot een dergelijk jachtgebied konden niet alleen bossen behoren, maar ook door bosdegradatie (bv. onder invloed van begrazing) ontstane terreinen met wildernissen zoals wastines, venen en heiden. Er zijn echter ook foreesten bekend die waterpartijen, cultuurland en zelfs hele nederzettingen konden omvatten. Na de Karolingische periode evolueerde het begrip geleidelijk aan tot een synoniem voor bos.	Koningsforeest: Jachtgebied, vooral bestaande uit bos en woeste gronden, dat grote delen van het Waasland bedekte, in eerste instantie eigendom van de Karolingische koningen, later van de graven van Vlaanderen die het woud op een bijzondere manier beschermden, in die mate dat men zelfs van "bosbeheer" kan spreken en het ambt van "forestier" werd geïntroduceerd. Vanaf de 12de eeuw begon het verval van het Koningsforeest door het geleidelijk in leen schenken van delen ervan aan onder meer de Sint-Pietersabdij en de Boudelo-abdij in Gent, die grote delen ontgonnen zodat het Koningsforeest verdween tegen de 16de eeuw.	
Formatie	Is de primaire formele eenheid van de lithostratigrafische classificatie en is een eenheid die uitsluitend gedefinieerd is op basis van lithologie.	Een formatie is de belangrijkste lithostratigrafische eenheid. Formaties worden doorgaans vernoemd naar de plaats of gebied waar de formatie voor het eerst beschreven is. De term 'laag' wordt gebruikt voor een onderdeel van een formatie.	Hedberg, 1976
Fossiele meander	Zie "meander".		
Frankische tijd	Indeling in Merovingische tijd (5de tot tweede helft 8ste eeuw) en Karolingische tijd (tweede helft 8ste eeuw-eind 9de eeuw).		

Begrip	Definitie	Toelichting	Bron
Franse tuin	Beperkende term voor een tuin aangelegd in de "geometrische stijl" (zie daar).		
Funerair	Behorend bij, betrekking hebbend op de omgang met de doden.	Funeraire site: Archeologische vindplaats waar een begraafplaats ligt, vb. grafheuvel.	
Fytogeografie	Of plantenaardrijkskunde: de leer van de verspreiding van planten.		
Gaaf landschap	Term uit de ruimtelijke (structuur)planning en landschapszorg om delen van landschappen aan te duiden waarvan de identiteit en samenhang herkenbaar (bewaard) zijn.		Marc Antrop
Gabariet	In de landmeetkunde en architectuur: (voorgescreven) profiel van (aanpalende) gebouwen. In de verkeerskunde: (1) maximale afmetingen van binnenvaartschepen, (2) maximale omvang van treinen.		
Gallo-Romeinse tijd	Tijdvak van ca 51 v C tot 486 n C gekenmerkt door de verstrengeling van de Romeinse cultuur met die van de Galliërs.	Gallo-Romeins verwijst naar de stijlen en culturen die zich in Gallië, het huidige Frankrijk en in het gebied ten zuiden en ten westen van de Rijn, hebben ontwikkeld onder invloed van de Romeinse overheersing en cultuur. De term kan ook in engere zin verwijzen naar de stijl en cultuur die zich onder invloed van de Romeinen ontwikkelde onder de Galliërs in Gallië.	AAT
Gekandelaarde boom (Kandel)	Boom waarvan alle gesteltakken op een bepaalde lengte worden afgezet. Dit noemt met het kandelaren. De vorm van de kandelaber wordt bepaald bij het afzetten en wordt uitgevoerd op jonge bomen. Door periodiek afzetten ontstaan er knotten op de takken. Het knotten van de gekandelaarde boom wordt uitgevoerd in kapcyclussen.		
Gelifluctie	Het traag bewegen van materiaal langsheen een bevroren ondergrond onder de invloed van de zwaartekracht.	Een type van solifluctie in glaciële en periglaciële gebieden.	Harris et al, 1988
Gemaal	Installatie voor het kunstmatig ontlasten van overtollig water van polders, het zogenaamde bemalen.		inventaris.vioe.be
GEN	Grote Eenheden Natuur (zie "VEN").		

Begrip	Definitie	Toelichting	Bron
Geometrische stijl	Term uit de tuinkunstgeschiedenis waarbij de geometrische aanleg centraal staat. Wordt gekenmerkt door rechte assen, geometrische plantvakken en waterpartijen, perspectiefmanipulatie en het suggereren van vorm.		
Geomorfologie	De wetenschappelijke discipline die de landvormen bestudeert, hun ontstaan en hun ontwikkeling, evenals de processen die daarbij een rol spelen of in het verleden hebben gespeeld.	Geomorfologie is onderdeel van de 'fysische geografie'.	VLIZ
Gepikte plint	Zwartgeteerde onderkant van een gevel.		
Gerechtsboom	Boom geplant op de plaats waar recht werd gesproken (door de vierschaar, in onze streken veelal een lindeboom).		
Germaanse kolonisatie	Vanaf het midden van de derde eeuw worden de grenzen van het Romeinse Rijk door de Germanen bedreigd. In de periode 260-270 na Chr. De Volksverhuizing van de Saksen, Friezen en Franken betekende het einde van de 'pax romana'. De Franken trokken naar het zuiden richting Gallië. De Angelen en Saksen gingen naar Brittannië. De Friezen breidden hun machtsgebied ten noorden van de Rijn uit.		
Geschoren boom	Bomen waarvan de kruinen zijn geschoren. De vorm werd bepaald bij de eerste vormsnoei van de gesteltakken en werd uitgevoerd op jonge bomen. Het beheer wordt uitgevoerd in periodieke scheerbeurten, één of meerdere keren per jaar.		
Geschoren struik (Topiary)	Op struik gezette boom die wordt geschoren. De vorm werd bepaald bij de eerste vormsnoei van de gesteltakken en werd uitgevoerd op jonge bomen. Het beheer wordt uitgevoerd in periodieke scheerbeurten, één of meerdere keren per jaar.		
Getijdengeul	Zie "geul".		
Getuigenheuvel	Restheuvel, ontstaan door het weg eroderen van met minder harde gesteenten bedekte delen dan het omgevende land.	In België van een vroeger plateau dat versnipperd werd door de erosie van de Schelde en haar bijrivieren.	
Geul	1. Een smal, diep afvoerkanaal waardoor water zich een weg baant. 2. Het diepe gedeelte van een vaarwater.	Getijdengeul: Natuurlijke waterloop in een wad, die in verbinding staat met de zee en onderhevig is aan getijdenwerking met een variërend waterpeil tot gevolg.	

Begrip	Definitie	Toelichting	Bron
Glauconiet	Groen, tweewaardig ijzerhoudend kleimineraal ontstaan uit chemische neerslag op de bodem van een ondiepe, kustgebonden zee met zeer langzame sedimentatie.	Verweert tot limoniet.	
Gliede	Nederlandse term voor zeepklei, de bovenste laag van de gyttja, onder de verweerde vorm.		
Godsdienstoorlogen	In strikte zin benaming voor de religieuze troebelen in West-Europa in de 16de en 17de eeuw.	In meer ruime zin: Een oorlog veroorzaakt door godsdienstige verschillen of gelegitimeerd door godsdienstige argumenten.	
Gotiek	De gotiek (ca. 13de eeuw - begin 16de eeuw) is ontstaan dankzij een technisch-constructieve vooruitgang als gevolg van een herverdeling van de krachten via een skeletbouw en schoorwerk. Deze stijl wordt gekenmerkt door haar verticaliteit, grote vensteropeningen, spitsbogen en kruisribgewelven.	Vroege gotiek: Periode tot het midden van de 13de eeuw, kenmerken zoals bovenstaande. - Noord-Frankrijk: vroege gotiek tussen ca. 1140-1200. Kenmerken zoals bovenstaande. - Vlaanderen (huidig): van ca. 1200 tot in tweede helft van de 13de eeuw: introductie van de gotiek, soms als bouwwijze zoals in bovenstaande maar vaak ook enkel vormelijk (bouwonderdelen, versieringen) Hoge gotiek: Van het midden van de 13de tot eind 14de eeuw. In deze tijd breidt de stijl zich verder uit over Europa tot in het Oosten. Muuropeningen als vensters worden groter en breder en gewelven komen hoger te liggen en overspanningen worden groter. - Noord-Frankrijk: hoge gotiek van ca. 1200 tot midden 14de eeuw. - Vlaanderen (huidig): van in tweede helft 13de eeuw tot ca. 1400. Late gotiek: In deze periode spreken andere (barokke) vormverlangens mee in het ontwerp van zowel de ruimte als de (on)functionele behandeling van de bouwdelen en ornament.	inventaris.vioe.be, Haslinghuis
Graafkervingen	Allerhande aanduidingen i.v.m. de ontginning, de kwaliteit van de steen, gevaren, enz.		
Grafheuvel	Een heuvel waarin doden een laatste rustplaats kregen.	De grafheuvel wordt ook een tumulus genoemd en meerdere grafheuvels tumuli.	

Begrip	Definitie	Toelichting	Bron
Graft	Steile rand op hellingen, meestal begroeid met bomen of struiken. Een steilhelling ligt evenwijdig aan de hoogtelijnen en verdeelt een leemhelling in minder steile terrassen. In het zuiden van Vlaams-Brabant en Limburg wordt een dergelijke steile rand als graft aangeduid. Elders werd deze benaming oorspronkelijk niet gebruikt.	Om erosie tegen te gaan werden op de steilere bouwlanden bosranden gespaard en/of heggen aangeplant. Doordat er tegen de heggen materiaal aanspoelde (colluvium) en achter de heggen materiaal wegspoelde, ontstonden de graften. Ze zijn in het landschap vaak zichtbaar als linten van bomen en struiken of grazige vegetatie en van belang als verplaatsingsweg, schuil- en woonplaats voor vele organismen, waaronder de das en de wijngaardslak. Ze herbergen meer dan eens bijzondere plantensoorten. Daarnaast spelen ze dus een belangrijke rol in erosiebestrijding.	
Grenspaal	Paal die de grens van een gebied (land, provincie, gemeente of eigendom) aangeeft. Een grenspaal kan gemaakt zijn uit natuursteen, hout en nu vaak ook beton.	Grenspalen worden veelal geplaatst op het punt waar de grens een knik maakt. Van oudsher is vanuit een grenspaal de volgende grenspaal al te zien, hoewel dat tegenwoordig niet altijd meer het geval is. Soms werd er een steen geplaatst, men spreekt dan van een grenssteen. In de praktijk worden ook hoekpunten of muren van gebouwen, bomen, heggen, etc. gebruikt voor de aanduiding van de grens.	
Griend	Strook grond waarop wilg geteeld wordt, in functie van het mandenvlechten, het beschoeien van oevers, het opbinden van planten etc.	In Vlaanderen wordt griend ook wijmier/wijmenier genoemd, een plaats waar wijmen (wilgenrijshout of teenhout) wordt gekweekt. Zie ook "wijmen".	
Grondwatertafel	De plaats in de bodem waar grondwater stagneert. De top van de grond is verzadigd met water (alle poriën en holtes zijn gevuld met water).	Afhankelijk van het gebied kan dit van seizoen tot seizoen verschillen.	
Grootschalige landbouw	Landbouw op grote schaal beoefend, d.w.z. op grote percelen met meestal regelmatige vorm.	Het begrip wordt meestal gebruikt om de heroriëntering van de agrarische sector te duiden vanaf het einde van de 19de eeuw. De introductie van de prikkeldraad en kunstmest en de mechanisering maakte een schaalvergroting mogelijk waardoor de landbouwbedrijven goedkoper en vooral efficiënter konden produceren om aan de stijgende vraag te voldoen. Dit had mede als gevolg dat percelen groter werden met regelmatige vorm, afwezigheid van opgaande perceelsrandbegroeiing en taluds, en aangepaste verharde wegen.	
Grubbe	Lange diepliggende weg, die watervoerend wordt na overvloedige neerslag.	Deze term komt hoofdzakelijk in Limburg voor. Ook elders in Vlaanderen komen overeenkomstige termen als plaatsnaam voor zoals 'groebe', 'grebbe' voor vergelijkbare holle wegen. Het begrip is verwant aan greppel of afwateringssloot.	

Begrip	Definitie	Toelichting	Bron
Gyttja	Zeer fijne, helderbruine, kalkrijke, organische modder in stilstaand water, bestaande uit resten van plankton, algen, waterplanten, slakjes, etc.		Felix et al, 1996
Haag	Heining die dienst doet als bescherming of afpaling van een stuk land, bestaande uit naast elkaar geplaatste heester- en boomsoorten die in een bepaalde gedaante worden geschoren of gekapt (indien gekapt dan wordt ook gesproken van houtkant of kaphaag).	Een geschoren haag is een beplantingsvorm waarbij heester- of boomsoorten op zeer korte afstand van elkaar worden geplant in één of meerdere rijen en die één of meerdere keren per jaar wordt geschoren. Verschillende soorten geschoren hagen: betuining (afsluiting), weerhaag (veekering) en sierhaag (ornament).	
Habitat	Natuurlijk leefgebied van een organisme of een levensgemeenschap.	In het geval van planten of dieren: - 'een natuurlijke habitat' is een geheel natuurlijke of halfnatuurlijke land- of waterzone met bijzondere geografische, abiotische en biotische kenmerken; - 'een habitat van een soort' is een door specifieke abiotische en biotische elementen bepaald natuurlijk milieu. Hiertoe behoren bijv. in het geval van vogels ook: de rustplaatsen in de trekzones, de voortplantings-, broed- en foerageergebieden evenals de rui- en overwinteringsgebieden.	
Habitatrichtlijn	Richtlijn 92/43/EEG van de Raad van 21 mei 1992 inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna.	Deze richtlijn is gericht op het waarborgen van de biologische diversiteit door het instandhouden van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna op het Europese grondgebied van de lidstaten van de Europese Unie. Aan de lidstaten wordt opgelegd om speciale beschermingszones aan te duiden voor bepaalde habitats en soorten van communautair belang, die worden opgesomd in de Bijlagen I en II van de richtlijn. Deze zones worden Habitatrichtlijngebieden genoemd of, met een afkorting SBZ-H (speciale beschermingszones in het kader van de Habitatrichtlijn).	www.natuurenbos.be
Hakhout	Op struik gezette boom- en heestersoorten waarvan het hout periodiek en boven het maaiveld gekapt wordt (voor brand- en geriefhout). De jonge generatie bestaat uit uitlopers van de gekapte stronken (stobben of hakhoutstoven).	Hakhoutbeheer: bosbeheersvorm of bedrijfsvorm waarbij boom- en heestersoorten met een groot regeneratievermogen periodiek gekapt worden in korte kapcyclussen.	
Haspengouw	De landelijke regio in het zuidelijk deel van de Belgische provincie Limburg, het oostelijk deel van de provincies Vlaams- en Waals-Brabant en het noordwestelijk deel van de provincie Luik. Deze regio wordt gekenmerkt door een glooiend landschap van zeer vruchtbare leemgronden.	Haspengouw kan worden opgedeeld in Droog Haspengouw en Vochtig Haspengouw. Droog Haspengouw is het zuidelijke deel, gekenmerkt door talrijke droge valleien, met een geologische ondergrond van doorlatende gesteenten (zanden, krijt). Vochtig Haspengouw is de tegenhanger, waar het landschap doorsneden is door talrijke waterlopen en de geologische ondergrond uit ondoorlatende gesteenten (kleien) bestaat.	Trad. landschappen, ecodistricten

Begrip	Definitie	Toelichting	Bron
Heerlijkheid	Onder het leenstelsel: rechtsgebied van een heer, waaraan rechten en plichten verbonden waren. Er bestonden verschillende vormen. Zo onderscheidde men heerlijkheden met lage, middelbare en hoge justitie. Grote heerlijkheden hadden vaak een kasteel als centrum, maar er bestonden ook heerlijkheden zonder grondbezit of foncier, die alleen maar uit rechten bestonden.	Tijdens de Franse Revolutie werd de feodaliteit afgeschaft en met de feodaliteit verdwenen ook de heerlijkheden en de heerlijke rechten.	
Heerweg	Ook 'heirweg' of heirbaan' genoemd. Grote weg, hoofdverbindingsweg van de ene landstreek naar de andere. Sommige heerwegen gaan terug tot de Romeinen.		Van Dale
Heester	Houtachtige plant die geen stam ontwikkeld en waarvan de takken laag bij de grond ontspringen.	Natuurlijk gevormde heester: niet gesnoeide heester die een natuurlijke groeiwijze ontwikkelt. Kunstmatig gevormde heester: heester die in bepaalde kunstmatige gedaante is gesnoeid. Drie typen: 'hakhout' (zie daar), 'geschoren heester' en 'op enen gezette heester'. Geschoren heester: Heester die wordt geschoren. De vorm werd bepaald bij de eerste vormsnoei van de gesteltakken en werd uitgevoerd op jonge heesters. Het beheer wordt uitgevoerd in periodieke scheerbeurten, één of meerdere keren per jaar. Op enen gezetten heester: Heester die door aangepaste snoei één stam en een kruin ontwikkelt. De vorm wordt bepaald tijdens de jeugdsnoei. De heester krijgt hierdoor het uitzicht van een opgaande boom.	
Heg	Zie "haag".		
Heide	1. Plantensoort (hei) 2. Gebied met een vegetatie waarin heidesoorten aspectbepalend zijn. Een heidevegetatie komt meestal voor op schrale zandgronden.	Een heidevegetatie is een halfnatuurlijk landschap van hoofdzakelijk armere zanderige bodems. Door heide gedomineerde vegetaties zijn doorgaans ontstaan door degradatie van het oorspronkelijke bos ten gevolge van overbegrazing.	
Helmgrasbegroeiing	Al dan niet natuurlijke begroeiing voornamelijk bestaand uit helmgras, een typische soort voor duinen met actieve verstuiving.	Deze grassoort heeft een wortelstok die lange uitlopers heeft. Om die reden wordt ze in stuivende duinen aangeplant om de duinen vast te leggen.	
Herenhoeve	Een hoeve is een landbouwbedrijf, bestaande uit een boerenwoning, bijgebouwen en bijhorend land. Bij een herenhoeve is het woonhuis aanzienlijk, dikwijls met de allures van een door heren - en niet door boeren - bewoond huis.		inventaris.vioe.be
Hibernacula	Overwinteringsplaatsen, winterkwartieren.	Hibernaculum, mv. hibernacula is het Latijnse woord voor overwinteringsplaats, winterkwartier.	

Begrip	Definitie	Toelichting	Bron
Historisch bos	Bos dat al minstens sinds de 18de eeuw al dan niet onafgebroken op dezelfde plaats voorkomt. Als referentiekaart neemt men in Vlaanderen de kabinetskaart van de Ferraris (1771-1778).	De definitie van de term 'historisch bos' wisselt van land tot land.	
Historisch permanent grasland	"Halfnatuurlijke vegetatie bestaande uit grasland gekenmerkt door het langdurig gebruik als graasweide, hooiland, of wisselweide met ofwel cultuurhistorische waarde dan wel met een soortenrijke vegetatie van kruiden en grassoorten waarbij het milieu meestal wordt gekenmerkt door de aanwezigheid van sloten, greppels, poelen, uitgesproken microreliëf, bronnen of kwelzones". (Landschapsdecreet, 16 april 1996)		Natuurdecreet, 1997
Hoekketting	Opeenvolging van natuurstenen hoekblokken aan een gebouw dat in hoofdzaak in baksteen is opgetrokken. De blokken hebben een korte en een lange zijde, die om en om naar beide zijden is gelegd.		Haslinghuis, 1997.
Hoeve van het langgestrekte type	Constructie waarvan woonhuis en bedrijfsgebouwen (stallingen en schuur) in elkaars verlengde liggen en één gevel vormen.		
Hof van Plaisance of Plaisanti	Zie "buitenplaats".		
Hofstede	Eigenlijk de plaats, de grond voor of van een hof, vandaar 'boerenplaats', pachthoeve. Later ook de naam voor riddermatige goederen en buitenplaatsen.		
Holle weg	In het reliëf diepliggende weg. Een holle weg kan ontstaan als gevolg van regressieve erosie of door intensief gebruik van een aarden weg ofwel door uitgraving (bijv. door ontginning van grondstoffen).	Behoort tot de KLE's.	
Holoceen	Interglaciale periode die gestart is ongeveer 10.000 jaar geleden en die nu nog verder duurt.	Dit tijdvak vormt, samen met het voorafgaande Pleistoceen, het Kwartair. Het Holoceen is een relatief warme periode of tussenijstijd, vergeleken met de voorgaande ijstijden en kenmerkt zich door toename van vegetatiegroei.	De Mulder, 2003
Hooghout	Opgaande bomen in een productiebos die normaal tot de eindkap blijven staan.		
Hoogpointerij	Bestuurscollege in de kasselrij Oudenaarde, tijdens het Ancien regime, die ook rechterlijke macht heeft (vooral jurisdictie in de verdeling van de belastingen).		

Begrip	Definitie	Toelichting	Bron
Hoogstamboomgaard	Aanplant van fruitbomen op grasland, de takvrije stamhoogte bedraagt minstens twee meter. Een hoogstamboomgaard laat multifunctioneel landgebruik toe (fruitteelt en beweiding).	Hoogstamboomgaarden hebben naast hun functie voor de fruitproductie ook een landschappelijke betekenis. Ze vormen een leefgebied voor diverse organismen (slaap- en broedplaats voor vogels, schuil- en eetplaats voor ongewervelde dieren, foerageerplaats voor egel en wezel, enzovoort). In (oude) hoogstamboomgaarden groeien vaak ook bijzonder zeldzame fruitvariëteiten, die op het punt staan te verdwijnen en in de ondergroei van de hoogstammen handhaaft zich vaak een soortenrijke kruidenvegetatie.	
Hooiland	Grasland dat vanwege de beperkte draagkracht van de doorgaans vochtige of natte bodem uitsluitend gehooid werd. Nabeweiding was soms mogelijk in droge periodes (in dat geval hooiweide).	De min of meer constante milieuomstandigheden en beheersvorm vormden de grondslag voor soortenrijke, halfnatuurlijke levensgemeenschappen. Hooilanden waren vooral gelegen in de midden- en benedenloop van beekdalen en in de laagveengebieden maar kwamen ook voor op drogere kalkbodems. Al naar de ligging waren er grote verschillen in plantensoorten.	
Horizont	Laag in een bodemprofiel met specifieke eigenschappen die door bodemvorming zijn ontstaan of beïnvloed.	Deze horizonten vormen een belangrijk kenmerk voor de bodemclassificatie. Ze worden aangeduid met hoofdletters naargelang hun kleur, chemische samenstelling en fysische eigenschappen.	Felix et al, 1996
Hortus botanicus	Plantentuin of kruidtuin.		
Houtkant	Aaneengesloten hakhoutstrook op taluds, langs grachten of bermen.	Zie voor toelichting: hakhout. Traditioneel een bron van hakhout, maar tegenwoordig ook breder toegepast.	
HPG	"Historisch Permanent Grasland" (zie ook daar).		
Huis- en kalverweide	Weide aanpalend aan de woning of boerderij veelal bestemd voor kalveren en waarop traditioneel de huisvrouw of boerin toezicht hield.		
Humus	Restproduct van omgezet en verteerd organisch afval (dode planten en dieren) in de bodem door de werking van bodemdieren en micro-organismen.	Humuslaag: teeltlaag - teellaag.	
Hydrografie	De wetenschap die de fysische eigenschappen van waterlichamen (zeeën, meren en rivieren) en het aangrenzende land beschrijft.	Belangrijk bij de hydrografie is het meten, zoals de diepte, de samenstelling van het water en de zeebodem, het getij, de golven en de stroming, vaak met als doel de vervaardiging van zeekaarten in het belang van de scheepvaart.	VLIZ

Begrip	Definitie	Toelichting	Bron
IJskelder	Geheel of gedeeltelijk ingegraven constructie (kelder) voor de bewaring van in de winter losgekapt ijsblokken die gebruikt werden voor de koeling van levensmiddelen. Bedekt met aarde, waarbij al dan niet een heuvel ontstaat. Ze zijn dikwijls bekrond met een paviljoen of beplant met bomen.	IJskelders komen zeker al vanaf de 17de eeuw in de Lage Landen voor.	inventaris.vioe.be; Reink, 1981
Ijzeroxide	Het komt in de natuur voor onder de vorm van het mineraal magnetiet, maar wordt ook op grote schaal gesynthetiseerd. De synthetische variant vindt vooral toepassing als zwart pigment (C.I. nummer 77499). De stof vertoont permanent magnetisme en is ferrimagnetisch.		
IJzertijd	Tijdvak ca 750 tot 57 v.Chr.	Vroege ijzertijd: 750-475 v.Chr.: Midden-Europa ontwikkelt zich, door het nieuwe metaal ijzer, maar ook door nieuwe handelslijnen (zout, ertsen, hout, amber,...) tot een belangrijke spil in het toenmalige wereldgebeuren. Vanaf de 6de eeuw ligt het zwaartepunt in de Rhônevallei, Zwitserland, West-Oostenrijk en Zuid-Duitsland. In de Lage Landen wordt de levenswijze uit de Bronstijd voortgezet, maar via handelscontacten komt de autochtone bevolking toch in contact met het elitaire Midden-Europa. Late ijzertijd: 475-57 v.Chr: De contrasten tussen het noorden en het zuiden van de Lage Landen worden scherper. Terwijl in het noorden de oude tradities veelal verder leven, komen de Ardennen veel meer onder Keltische invloed. Voor het eerst kunnen we voor onze streken beroep doen op geschreven bronnen van Griekse en Romeinse geschiedschrijvers.	CAI
Ijzerzandsteen	Ijzerhoudende natuursteen. Grofkorrelig, donkerbruin tot bruinrood afzettingsgesteente.	Ontstaan door het samenkiten van de zandkorrels tot ijzerhoudend limoniet. Door de inwerking van lucht en vochtigheid oxideert het oorspronkelijk donkergroene glauconiet tot het donkerbruine limoniet.	
Inheems	Een controversieel begrip dat vaak gehanteerd wordt in de biologische wetenschappen. Inheemse soorten zijn soorten die zonder tussenkomst van de mens op eigen kracht in onze streken zijn geraakt. In de strikte zin slaat het begrip inheems in dit geval dus op alle dieren- en plantensoorten die vóór de introductie van de landbouw in onze streken aanwezig waren, aangevuld met de soorten die zich daar nadien zonder directe menselijke tussenkomst hebben gevestigd. Eigenlijk bedoelt me dan: oorspronkelijk inheemse soorten.	Vaak rekent men echter, in een meer pragmatische visie, ook een aantal via de mens geïntroduceerde organismen tot de inheemse soorten omdat ze al lange tijd in het wild voorkomen en zich zonder directe menselijke hulp weten in stand te houden. In deze zienswijze omvatten de inheemse soorten ook de sinds lange tijd ingeburgerde soorten. In dit laatste geval moet men uiteraard een duidelijke uitspraak doen over de introductiedatum van de ingeburgerde soorten. Dit is in de praktijk afhankelijk van het gebruikte referentiewerk over fauna en/of flora, bijv. sinds 1850 ingeburgerde soorten.	
Inklinking (van de bodem)	Maaiveldvaling, door het krimpen van de grond door ontwatering.	Veen- en kleigronden zijn klinkgevoelig, zandgronden niet.	Felix et al, 1996

Begrip	Definitie	Toelichting	Bron
Interbellum	Letterlijk de periode tussen twee oorlogen (uit het latijn inter=tussen en bellum=oorlog). Meer specifiek wordt de periode tussen de Eerste en de Tweede wereldoorlog bedoeld.		
Interfluvium	Gebied tussen twee natuurlijke waterlopen. Een waterscheidingsrug.		
INTERREG	Een communautair initiatief van de Europese Unie dat samenwerking tussen de regio's wil bevorderen rond concrete thema's. Binnen- en buitengrenzen van de Unie mogen geen hindernis vormen voor de ontwikkeling. Het Europese Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO) financiert de samenwerking.		
IVON	Integraal Verwevings- en Ondersteunend Netwerk, waartoe in het natuurdecreet de natuurverbindingsgebieden en natuurverwevingsgebieden behoren.	Het IVON zorgt voor de verbinding van de verschillende Grote Eenheden Natuur binnen het Vlaams Ecologisch Netwerk (zie VEN) zodat planten- en diersoorten zich kunnen verplaatsen en verspreiden en dat de overlevingskansen voor deze soorten gewaarborgd worden. In de verwevingsgebieden gaat de functie natuur samen met andere functies zoals landbouw, bosbouw, recreatie (bijvoorbeeld een recreatiebos). De verbindingsgebieden bestaan uit een aaneenschakeling van kleine landschapselementen zoals houtwallen, poelen, beken, etc.	ANB
Kabinetskaart van de Ferraris	Militaire, voor Vlaanderen vrijwel gebiedsdekkende eerste topografische kaart. In 1771-1778 voor keizerin Maria-Theresia opgemaakt op initiatief van generaal graaf de Ferraris. Daarom staat ze ook bekend als kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden of Carte de Cabinet des Pays-Bas Autrichiens.	Deze kaart wordt vaak gebruikt als referentiesituatie voor veranderingen in bodemgebruik.	
Kalkgrasland	Halfnatuurlijk, voedselarm grasland op kalkrijke bodem.		
Kalkminnende plant	Plant met voorkeur voor een kalkrijke bodem.		
Kalktuf	Het product van calciumcarbonaat neerslag in een koud waterregime, bevat restanten van plantaardige oorsprong (micro- en macrofyten), ongewervelden (invertebraten) en bacteriën.		Ford, 1998

Begrip	Definitie	Toelichting	Bron
Kantelenrij	Een onderdeel van verdedigingswerken. Het is een rechtopstaand vierkant of rechthoekig stuk van een borstwering, met eventueel een schietgat in het midden, en wordt afgewisseld met open gedeelten (zgn. moordgaten). Kantelen worden al sinds de oudheid gebruikt als verdedigend element. Vanaf de 15de-16de eeuw ontwikkelde de kanteling zich tot een decoratieve bekroning.		Haslinghuis, 1997
Kantelvergliding	Gemorfologisch begrip: Afschuiven van een schol langsheen een glijvlak volgens een (achterwaarts) roterende beweging, waardoor de bovenkant van de verglijding een tegenhelling vormt naar de wand toe. Het glijvlak is vrij horizontaal en strekt zich over een grote lengte uit.		
Kaphaag	Lijnaanplanting van knotbomen aangeplant met dichte plantwijdte. De hoogte van de knot wordt bepaald tijdens de eerste knotbeurt en wordt uitgevoerd op jong plantsoen. Het beheer wordt uitgevoerd in kapcyclussen.	Deze haagvorm bevindt zich steeds in de buurt van het erf.	
Kapittel	College van kanunniken die tot een dom- of collegiale kerk behoren.		
Karolingers	Dynastie van o.a. Karel De Grote in het Frankische Rijk (751- eind 10de eeuw nChr).	In 751 werd de laatste Merovingische koning afgezet en in een klooster opgesloten. Hofmeier Pippijn III werd koning der Franken. In de praktijk hadden de Karolingers het echter al langer voor het zeggen.	
Karstverschijnsel	Bijzondere geomorfologische vormen in kalksteengebieden, zoals lapiez of karrenvelden, dolines, poljen, karstpijpen, canyons, cluses, grotten en ponors (verdwijngaten). Veelal gevormd door het oplossen van de kalk door water.		M. Antrop
Karteren	In kaart brengen.		
Kasselrij	Ook burggraafschap genoemd, was het belangrijkste gerechtelijk en bestuurlijk onderdeel van het graafschap Vlaanderen vanaf rond het midden van de 11de eeuw.	Systeem georganiseerd rond een grafelijke burcht. Aan het hoofd van een kasselrij stond een burggraaf. In het Frans châtelanie, van het middeleeuws Latijn castellanica.	
Kathedraalbos	Bos van hoogopgaande beukenbomen, gekenmerkt door afwezigheid of gering voorkomen van een struik- en kruidlaag.		
Kavei	Toponiem (plaatsnaam): een droog dal (meestal met pad) dat het in een vallei gelegen dorp met het plateau verbindt. Benaming wordt vrijwel uitsluitend in Limburg gebruikt.		

Begrip	Definitie	Toelichting	Bron
Kerkweg	Smalle, meestal onverharde voetweg naar de parochiekerk of ook als verbinding tussen de kerken van gehuchten en dorpskernen.	Ook wel 'kerkwegel'.	
Kerndorp	Geconcentreerde bewoning (het begrip kerndorp wordt niet meer veel gebruikt). Er zijn verschillende types geconcentreerde bebouwing. Er zijn types met een duidelijke structuur met subtypes zoals pleinnederzettingen, rij- en straatnederzettingen. En zonder duidelijke structuur zoals hoofdorpen en zwerm/nevelvlaknederzettingen.		Antrop, 2007
Kiezelzandsteen	Zandsteen ontstaan in de loop der geologische tijden doordat silicium de zandkorrels aaneen kitte.	Ook wel gres of grauwak genoemd.	
KLE	Kleine landschapselementen. "Lijn- of puntvormige elementen met inbegrip van de bijhorende vegetaties waarvan het uitzicht, de structuur of de aard al dan niet resultaat zijn van menselijk handelen, en die deel uitmaken van de natuur zoals: bermen, bomen, ... bronnen, dijken, graften, houtkanten, hagen, holle wegen, hoogstamboomgaarden, perceelsrandbegroeiingen, sloten, struwelen, poelen, veedrinkputten en waterlopen". (Natuurdecreet 21 oktober 1997)	Deze zijn innig verbonden met de cultuurhistorie van de streek.	Natuurdecreet, 1997
Kleinschalige landbouw	Landbouw op kleine schaal beoefend, d.w.z. op kleine percelen, soms omgeven door hagen, sloten...enz.	Komt nog overwegend in valleigebieden voor.	
Knotboom	Boom waarvan de stam op een bepaalde hoogte wordt afgezet en die hierop opnieuw uitloopt. Door periodiek afzetten ontstaat een knot. Het knotten van de knotboom wordt uitgevoerd in kapcyclussen. De hoogte van de knot wordt bepaald tijdens de eerste knotbeurt. De minimale knothoogte van een knotboom wordt hier bepaald op 1 meter. Zie voor lagere knothoogte bij hakhout.		
Koetshuis	Bijgebouwen, in de eerste plaats van kastelen en herenhuizen, waarin men koetsen en andere voertuigen stalt.		inventaris.vioe.be
Koningsforeest	Zie "foreest".		
Korenschelf	Korenrijt - zaadschelf - zaadbult. Zorgvuldig opgestapelde hoop ongedorst graan.	Van grote graanoogsten was het niet mogelijk al het geoogste, maar nog niet gedorst, graan op te slaan binnen de boerderij. Daarom werden er, nadat het gewas geoogst en gedroogd was, korenschelfen opgebouwd om de koren te bewaren.	

Begrip	Definitie	Toelichting	Bron
Korfboog	Samengesteld uit vijf, zeven of meer cirkeldelen. De vorm lijkt op een liggende ellips. Kan ook omschreven worden als een gedrukte rondboog.		Haslinghuis, 1997
Kouter	Akkerland zonder perceelsrandbegroeiing (de Engelse term 'open fields') en gelegen op gronden die van nature uit goed gedraineerd zijn. Akkers en kouters vertegenwoordigen het oudste bouwland van de agrarische gemeenschap.	Het 'kouter'-toponiem is een relatief jong toponiem. Het gaat niet verder in de tijd terug dan de 12de eeuw, zodat zijn verbreiding moet worden gezien in samenhang met de omvorming van kleine kernen oud akkerland (vroeg middeleeuws of ouder) tot grotere oppervlakten open bouwland. Een sterke aangroei van de bevolking noodzaakte een rationalisatie en intensifiëren van de graanteelt wat geleid heeft tot een communautair geregeld landbouwsstelsel met verplichte vruchtafwisseling en periodes van braak. Het aanbrengen van een perceelsrandbegroeiing was hier door niet mogelijk. Het woord 'kouter' is geen rechtstreekse vertaling van het Latijnse woord 'cultura', maar is in onze gewesten onder de Franse vorm 'coultre' binnengekomen vanuit zuidelijke, romaans sprekende gebieden.	A. Verhoeve
Kroondomein	Het domein van de koning. Uit het kroondomein worden inkomsten verkregen voor de monarchie.	Het kroondomein bestond voornamelijk uit landgoederen met kastelen die als koninklijke residentie dienden en bossen waarin de monarch kon jagen. Het kroondomein omvatte ook diverse rechten. In het leenstelsel van de middeleeuwen was het kroondomein het gebied dat direct onder de monarch viel.	
Kunstmatig gevormde boom	Boom die in bepaalde kunstmatige gedaante is gesnoeid.	Zie knotboom, gekandelaarde boom (kandelaber), leiboom, etageboom, geschoren boom, geschoren struik (topiary) en hakhout.	
Kwartair	Zie 'Quartair'.		
Kwel	Een opwaartse stroming van grondwater, eindigend aan het oppervlak. Of het grondwater dat verspreid aan de oppervlakte uittreedt.	Kwelgebied: Een gebied waar het grondwater zich beweegt in de richting van het oppervlak(tewater).	www.natuurinformatie.nl
Laantje	Vooraf in West-Vlaanderen gebruikt in de betekenis van een lang, eerder smal en ondiep grachtje in een graslandperceel (meestal een polder of watering) dat gegraven werd voor de afvoer van overtollig regenwater.		
Laatglaciaal	Tijdvak van ca. 14.500 tot 11.560 jaar geleden. Het einde van de laatste ijstijd (Weichsel).		De Mulder, 2003

Begrip	Definitie	Toelichting	Bron
Landduin	In het binnenland gevormde duin, met zand dat van het land afkomstig is, bvb. Vanuit droogliggende rivierbeddingen.		
Landgebruikszonering/bodem	Gebied waarin relatie tussen bodem en bodemgebruik nog op een kenmerkende manier voorkomt. De zones zijn bijvoorbeeld beemden langs de beek, boomgaarden en bewoning hoger op de helling, uitgestrekte akkerbouwgebieden op het plateau en bossen op de steile hellingen.		
Landhuis	Kastelen en 'kasteeltjes', gelegen buiten de stad, waarbij de nadruk ligt op de residentiële functie en minder op de verdedigende functie. Doorgaans gesitueerd in een groot park of een ruime tuin.		inventaris.vioe.be
Landschappelijke stijl	Aanlegstijl in de tuinkunstgeschiedenis, in Engeland ontstaan in de loop van de 18de eeuw als reactie op de strak geometrische tuinstijl waarvoor Frankrijk model stond. De landschappelijke stijl is gericht op het bestaande landschap en de mogelijkheden van de natuurlijke gegevens van reliëf, water en beplanting als componenten voor de vormgeving van een park. Het panorama van de gehele horizon van het omgevende landschap speelt daarbij een rol.	Werd stapsgewijs in de laatste decennia van de 18de eeuw op het vasteland geïntroduceerd en bleef de hele 19de en het begin van de 20ste eeuw populair. De verlandschappelijking gebeurde geleidelijk en vertrok dikwijls van de geometrische aanleg uit het Ancien regime.	
Landschapsatlas	Verkorting voor 'Atlas van de relictten van traditionele landschappen'. Het is een inventaris die aangeeft waar de historisch gegroeide landschapstructuur tot op vandaag herkenbaar gebleven is in Vlaanderen en duidt deze aan als relictten van de traditionele landschappen.	In 1995 startte AROHM, afdeling Monumenten en Landschappen met dit inventarisatieproject. De opzet was een snelsurvey te maken van de relictten en de traditionele landschappen in Vlaanderen, steunend op de beschikbare informatiebronnen (kennis en inzichten), oude kaartreksen en recente kleurenorthofoto's (1988-1990). Het resultaat werd in 2001 gepresenteerd en bestaat uit een databank met daaraan gekoppelde GIS-lagen. De opgenomen relictten kunnen zeer divers van aard zijn en getuigen in vele gevallen van een wordingsgeschiedenis. In de landschapsatlas zijn punt- en lijnrelictten opgenomen, evenals relictzones en ankerplaatsen.	
Late middeleeuwen	Tijdvak van de 13de eeuw (1250) tot ca 1500.		
Leemplateau	Hoger gelegen en relatief valk gebied, begrensd door taluds, gekenmerkt door vruchtbare leembodems en dus uitermate geschikt voor landbouwdoeleinden.		
Leenboek	Overzicht van de leengoederen en alles wat ermee verband houdt (ligging, oppervlakte, rechten en plichten van de leenman, ...).	Zie "leenstelsel"	

Begrip	Definitie	Toelichting	Bron
Leenhouder	Leenman of vazal. Hij die een leengoed in leen houdt van zijn leenheer met de bijbehorende rechten en plichten.	Zie ook "leenstelsel".	
Leenstelsel (feodaliteit)	Een leencontract wordt gesloten tussen twee vrije mannen die elkaar wederzijds trouw toezeggen; de leenheer ontvangt van de leenman (die doorgaans lager op de sociale ladder staat dan zijn leenheer) de belofte van bijstand met raad en daad, in het bijzonder militaire dienst op verzoek. Als tegenprestatie verleent de leenheer een materiële vergoeding: het leen.	Er moet een onderscheid gemaakt worden tussen 'feodaliteit' (leenstelsel) en 'feodalisme' (maatschappijvorm). Leen: bezit in het feodale systeem, dat door de leenheer (of suzerein) in leen geschonken wordt aan een leenman (of vazal), met de bijhorende rechten en plichten. Ook een ambt of een functie waaraan voorrechten en inkomsten vasthangen, of een geldelijke rente.	
Leiboom	Boom waarvan alle gesteltakken in één vlak worden geleid. Soms worden de geleidebomen tegen een muur geplaatst of wordt in een leidconstructie voorzien. De geselecteerde gesteltakken worden dan geleid en aangebonden. In principe worden de loten, die zich ontwikkelen op de gesteltakken, jaarlijks teruggezet. Bij oudere bomen wordt het beheer soms uitgevoerd in kapcyclussen en is het beheer te vergelijken met een gekandelaarde boom (zie daar).		
Lijstgevel	Gevel die aan de bovenzijde wordt versierd met een kroonlijst over de gehele breedte.	De lijstgevel komt voor vanaf de 18de eeuw.	
Lijstwerk	Profiel in lijstvorm ter versiering of afwerking van een wandbetimmering of plafond.		
Limnisch	Betrekking hebbend op zoetwatermilieus zoals meren en plassen.		Van Dale
Lineaire of rijvormige valleine	Aaneengesloten bebouwing evenwijdig met een weg, beek, helling...enz., verwijzend naar een systematische land- en of bosontginning.		
Loofgang	Zie "berceau".		
Löss (loess)	Eolische (= wind-) afzetting van zeer fijnkorrelig materiaal waarvan het overgrote deel van de korrels (60-85%) kleiner is dan 0,063 mm.		www.projectenbankcul tuurhistorie.nl
Losse vondst	Archeologische vondst zonder begeleidend materiaal, zonder context.		www.projectenbankcul tuurhistorie.nl

Begrip	Definitie	Toelichting	Bron
Losweg	Een in gemeenschap gebrachte particuliere grond van minstens twee eigenaars van de aanpalende percelen in functie van ontsluiting van hun perceel. Een losweg is doodlopend.	Ook wel exploitatieweg of uitbatingsweg.	
Lusthof of lusthuis	Zie "landhuis".		
Maastrichtiaan	Jongste tijdperk binnen het Krijt, durende van ca. 71 tot 65 miljoen jaar geleden.	Het einde van het Maastrichtiaan valt samen met het uitsterven van de dinosaurussen. In Nederland: Maastrichtien.	
Marginale gronden	Weinig productieve of moeilijk te bewerken gronden.	Marginale gronden werden dikwijls relatief laat ontgonnen.	
Marien	Omvat alles wat betrekking heeft op de zee of oceaan, ook wat er in of bij de zee/oceaan voorkomt.	Marien proces: processen veroorzaakt door de werking van de zee.	VLIZ
Markante terreinovergang	De overgang tussen twee duidelijk verschillende landschappen. Dikwijls gaat de overgang gepaard met een verschil in bodemgebruik of percelering.		RSV
Meander	Lusvormige rivierbocht.	Meanderen: het verschijnsel waarbij een waterloop zich langzaam en geleidelijk verplaatst in grote kronkels, door erosie aan de buitenbochten en sedimentatie aan de binnenbochten. Meanderende rivier: rivier met een sterk kronkelend verloop. Een meanderende rivier ontstaat wanneer de afvoer van de rivier vrij constant is. Fossiele meander: verlaten meander, ontstaan wanneer de rivier haar bedding verplaatst heeft.	
Meers	Zie "beemd".		
Mergel	Een gesteente dat bestaat uit krijt of een mengsel van klei en kalk.		www.projectenbankcul tuurhistorie.nl
Mergelland-schaap	Traditioneel schapenras dat is aangepast aan de specifieke omstandigheden van het Mergelland.		
Merovingisch	De eerste periode van de (vroeg) middeleeuwen. Regeerperiode van de Merovingers, een dynastie van Frankische koningen, die in een regelmatig verschuivend gebied in delen van het huidige Frankrijk, België en Duitsland in de periode 5de- tot 8ste-eeuw.	In België archeologisch vooral bekend door de grafvelden.	

Begrip	Definitie	Toelichting	Bron
Mesolithicum	Middensteentijd, durende van ca. 10.000 tot 5.000 vC. Volgend op de laatste ijstijd en gekenmerkt door klimaatsverbetering, met als gevolg toename van begroeiing en een stijgende zeespiegel. Laatste jagers-verzamelaars. Deze periode eindigt als wordt overgeschakeld op landbouw en veeteelt en nieuwe technologieën worden overgenomen of zich ontwikkelen.	De mesolithische gemeenschappen bleven leven van jacht, visvangst en het inzamelen van vruchten, maar men kon nu meer individueel gaan jagen op de kleinere dieren die hier in het bos leefden en er werd veel meer aan visvangst gedaan. Op andere plaatsen in de wereld daarentegen, ging men omstreeks deze tijd overschakelen op landbouw en veeteelt, en vaste nederzettingen.	CAI
Mesotroof	Matig voedselrijk milieu.		Van Dale
Mestvaalt	Mesthoop of mestbelt.		
Michelbergcultuur	Cultuur uit het middenneolithicum (4400-3500 v.Chr.), genoemd naar een site bij de Duitse stad Karlsruhe, gekenmerkt door de 'tulpbeker', onversierd aardewerk met ronde bodem en wijde hals.	De Michelsbergers lieten bij ons de eerste (aarden) monumenten na die vandaag nog steeds zichtbaar zijn in het landschap. Tijdens deze periode verdwijnen geleidelijk de laatste mesolithische groepen.	
Microreliëf	Morfologie van het topografisch oppervlak, gevormd door kleine hoogteverschillen (zelden groter dan 0.5m) ten gevolge van natuurlijke processen of menselijke activiteit.		
Middeleeuwse ontginningsbe	Door de sterke bevolkingsaan groei werden vanaf de late 10de eeuw tot de 13e eeuw op grote schaal nieuwe landbouwgronden ontgonnen.		
Middelhout	Bostype bestaande uit hakhout met periodiek beheer en overstaanders of opgaande bomen die selectief gekapt worden. De boomlaag verdwijnt zelden volledig.	Overstaanders of bovenstaanders (de opgaande bomen die blijven staan) hebben, in traditioneel beheerd middelhout, een piramidale leeftijdsopbouw. Er komt een einde aan het traditionele middelhoutbeheer bij de opkomst van de wetenschappelijke bosbouw tijdens de 18de eeuw. Middelhoutbeheer: beheer van hakhout met enkele hoogstammige bomen van verschillende dikteklassen.	
Mioceen	Geologische periode van circa 23,8 - 5,3 miljoen jaar geleden.	Midden-Mioceen van circa 16 miljoen jaar geleden tot 12 miljoen jaar geleden.	De Mulder, 2003
Modillon	Kleine console onder gootlijst. Een console is een vooruitspringende steen of houten kraagstuk in een muur met een dragende functie. Veelal versierd.		

Begrip	Definitie	Toelichting	Bron
Moer	<ol style="list-style-type: none"> 1. Veengrond/moerassig land. 2. Plaats waar veengrond voorkomt. 3. Plaats waar veen/turf gewonnen werd. 		
Moeraskalkdepressie	Geomorfologische depressie deels opgevuld met gyttja.		
Molenterp	Kunstmatig aangelegd aarden lichaam waarop een molen staat (of stond).	Ook wel molenbelt genoemd.	
Monastieke stichting	Verzamelnaam voor abdijen, kloosters en priorijen.		
Motte	Deels of geheel kunstmatig opgehoogde aarden versterking bestaande uit een omgracht opperhof en al dan niet opgehoogd omgracht neerhof, daterend uit de volle middeleeuwen.	Op het opperhof stond de versterkte woning of het kasteel; het neerhof groepeerde de gebouwen met agrarisch of residentieel karakter. Mottes werden vooral ingericht in beekvalleien en hadden aanvankelijk een militaire functie, later kregen ze een meer symbolische functie. Het opperhof was bekroond met een palissade en via een brug bereikbaar vanaf het neerhof. Castrale mottes hadden een duidelijke kasteelfunctie. Zie ook 'opperhof', 'neerhof'	Claes, 2002.
Mozaïeklandschap	Zie 'compartimentenlandschap'.		
Mui	Transversale doorbraak door een strandrug waardoor twee zwinen met elkaar in verbinding komen te staan.		
Natuurlijke opslag	Natuurlijke verjonging van bomen en struiken op gang gekomen door een spontane kieming uit zaad, afkomstig van de omgevende bossen met al dan niet inheemse boomsoorten.		
Neerhof	De bijgebouwen bij een hofstede of kasteel, meestal bestaande uit de pachthoeve. Een neerhof maakt deel uit van een versterkte bewoning, de mottestructuur (opperhof-neerhof-walgracht) dat gebouwd werd tussen de 11de en de 13de eeuw en heeft een agrarisch residentieel karakter.		
Neoclassicisme	Het neoclassicisme inspireert zich op de classicistische architectuur met ornamenten zoals ovale medaillons, laurierguirlandes, voluutconsoles, enz. Deze stroming heeft net zoals het classicisme een voorliefde voor orde en symmetrie, maar gaat vrijer om met de classicistische ornamentiek. De gevels zijn vaak, maar niet altijd, bepleisterd. De tweede helft 19de eeuw en eerste kwart 20ste eeuw.		inventaris.vioe.be

Begrip	Definitie	Toelichting	Bron
Neogotische stijl	De neogotiek (ca.1820 tot WOII) inspireert zich op de gotische architectuur met o.m. spitsbogen, verticalisme, puntgevels, erkers, enz.		inventaris.vioe.be
Neolithicum	Of nieuwe steentijd. Tijdperk van ca 5300 tot 2000 vC (in de Lage Landen). Deze periode wordt 'nieuwe' steentijd genoemd omdat er toen grote vernieuwingen plaatsvonden in de leefwijze van de mensen en hun materiële cultuur.	Vroegneolithicum: 5300-4800 v.Chr. Omstreeks 10.000 jaar geleden, in het Nabije Oosten, ging de mens voor het eerst gewassen telen en dieren domesticeren. Deze primitieve landbouw zorgde ervoor dat de mens zich kon vestigen op een vaste plaats die geschikt was om te boeren. Hij was nu immers niet meer afhankelijk van het rondtrekkend wild en de voedselbronnen uit de onmiddellijke omgeving die soms op raakten. Uit deze kleine landbouwnederzettingen zouden later de dorpen, de steden en de grote naties uit de wereldgeschiedenis groeien. Omstreeks 5300 v.Chr. vestigden de eerste boeren (waarschijnlijk afkomstig uit zuidoost Europa) zich in de leemstreek van Vlaanderen. Middenneolithicum: 4500-3500 v.Chr. In het middenneolithicum raakte de landbouw pas volledig verspreid over Vlaanderen. Bij het ontstaan van de middenneolithische culturen in de lage landen spelen lokale jagers-verzamelaars die overschakelden naar een agrarisch bestaan en daarbij beïnvloed werden door andere landbouwculturen uit de omliggende streken een belangrijke rol. Laat- en finaal neolithicum: 3500-2000 vChr. Vooral bekend vanuit de grafvondsten.	CAI
Neorenaissancestijl	De neorenaissance (ca. 1870 tot WO I) inspireert zich op de renaissance-architectuur en verwerkt elementen gaande van de Vredeman-de-Vriesstijl tot de barok: trapgevels, kruisvensters, torentjes, erkers, voluten, obeliskken, etc. Typisch is het polychroom materiaalgebruik en de toepassing van 'speklagen' (afwisseling baksteen en natuursteen).		inventaris.vioe.be
Neoromaans	De neoromaanse bouwstijl (19de eeuw tot ca. WO II) inspireert zich op de romaanse architectuur de rondbogen als centraal motief.		inventaris.vioe.be
Nerviërs	Een Belgische volksstam die ten tijde van de verovering door Caesar tussen Schelde en Samber leefden.		
Norbertijnen	Kloosterorde van reguliere kanunniken die in 1121 gesticht werd door de heilige Norbertus van Xanten, in Prémontré, vandaar de naam Premonstratensers. De Norbertijnen leven volgens de regel van Sint-Augustinus. Ze legden zich toe op prediking en zielzorg en ze bedienden vaak verschillende parochies in de onmiddellijke omgeving van hun abdijen.		

Begrip	Definitie	Toelichting	Bron
Oeverwal	Natuurlijke landschapsvorm ontstaan langs (meanderende) rivieren, door het stromende water zelf opgebouwd.	Rug die het meanderende verloop van de rivier volgt. Dergelijke rug is opgebouwd uit grover (zandig en lemiger) materiaal wat dichtbij de rivier wordt afgezet omdat het zwaarder is. Verder van de rivier wordt fijner sediment (klei) afgezet dat verder mee kan stromen. Daardoor is de bovengrond op oeverwallen lichter bewerkbaar dan de zware kleigronden waar het fijne materiaal werd afgezet, verder van de rivier af. Over een langere periode bouwt zich de oeverwal steeds hoger op, en wordt deze steeds breder. Dit betekent dat het gebied verder van de rivier af steeds minder vaak overstroomt. In tijden van hoger water kan rivierwater over en door de oeverwallen heen breken en kunnen nieuwe geulen uitschuren die nieuwe rivierlopen vormen. Oeverwallen en stroomruggen werden door de mens gebruikt als vestigingsplaats en herbergen vaak grotere archeologische vindplaatsen. Dorpen en wegen in riviergebieden liggen historische gezien ook geconcentreerd op deze oeverwallen.	
Oligoceen	Tijdvak durende van 33,7 tot 23,8 miljoen jaar geleden.		
Oligotroof	Voedselarm.		
Ommegang	Oorspronkelijk een plechtige processie in de katholieke kerk.	Later een rondgang met kapellen voornamelijk aangelegd bij bedevaartskerken en analoog ook in de betekenis van kruisweg met 14 staties.	
Omwalde site/hoeve	Zie "site met walgracht".		
Onderslagmolen	Type watermolen, die de stroming in een beek of rivier door middel van een waterrad omzet in rotatie-energie voor het malen van graan of het persen van olie (olieslagmolen).	Bij de onderslagmolen stroomt het water onder het rad door. Dit type komt vooral voor op de wat grotere beken/kleinere rivieren en is typisch voor waterlopen met een klein verval. We vinden deze molens vrij frequent in de Kempen.	
Ontlastingsboog	Een boog gemetseld boven een opening van enige breedte zoals een deur of een raam met als doel de ontlasting van het muurwerk.	Vooraf in de baksteenarchitectuur van de renaissance kreeg de ontlastingsboog een sterk decoratief karakter.	Haslinghuis, 1997
Open-field landschap	Open akkergebied (zonder perceelsafsluitingen), met geconcentreerde nederzettingen.	Vergelijk kouter. Het open-fieldsysteem was kenmerkend voor het middeleeuwse communautaire landbouwsysteem met een drieslagstelsel.	

Begrip	Definitie	Toelichting	Bron
Opgaande boom	Boom die een natuurlijke groeiwijze ontwikkelt en waarvan de kruin niet kunstmatig is gevormd (zie 'kunstmatig gevormde boom').	Bomen hebben normaal gezien een doorgaande stam. Indien de stam vertakt in verschillende spullen dan is hij 'gevorkt'. De hoogte van de kruinaanzet kan bij bomen verschillen en wordt bepaald door de groeiomstandigheden van de boom (natuurlijke snoei) of door menselijk ingrijpen (opsleunen). Hoogstammige boom: (in de boomkwekerij) een takvrije stam van ca. twee meter. Meerstammige boom: boom met meerdere stammen.	
Opkamer	Kamer die enkele treden hoger ligt dan het voorhuis of dan de andere vertrekken op dezelfde verdieping. Bijvoorbeeld in stadshuizen of in boerderijen.		Haslinghuis, 1997
Opperhof	Aanvankelijk de kunstmatige aarden ophoging uit de volle middeleeuwen met steile hellingen aangelegd als versterkte bewoonde site, specifiek bestemd voor de donjon of woontoren van de heer.	Uit de er bij horende, buiten die ophoging gelegen secundaire uit vergankelijk materiaal opgetrokken constructies ontstond het neerhof. Uit de dualiteit daarvan ontwikkelde zich mettertijd de typische neerhof-opperhof configuratie die menig kasteeldomein in de Zuidelijke Nederlanden kenmerkt. Het geheel is meestal met een gracht omwald.	
Opperhout	Opgaande boomlaag in een bos.		
Oranjerie	Verwarmd gebouw met vensters op het zuiden, oorspronkelijk bedoeld voor het overwinteren van sinaasappelbomen. Bij uitbreiding ook geschikt voor bewaring van andere vorstgevoelige exotische planten.	Oranjerieën komen in de Lage Landen al vanaf het begin van de 17de eeuw voor.	inventaris.vioe.be
Oranjerie	Verwarmde gebouwen met vensters op het zuiden, oorspronkelijk bedoeld voor het overwinteren van sinaasappelbomen. Bij uitbreiding ook voor andere vorstgevoelige exotische planten.		inventaris.vioe.be
Orgelpijpen	In de geologie: specifieke karstverschijnselen. Als gevolg van de inwerking van koolzuurhoudend water op kalkgesteente kunnen meterslange en smalle verticale holten (zoals orgelpijpen) worden gevormd.		
Orthogonaal drevenpatroon	Patroon van loodrecht op elkaar staande dreven.		
Oud-bos	Voor België: Bossen die sinds de tijd van de kabinetskaart van graaf de Ferraris (ca. 1775) onafgebroken als bos bestaan, worden aangeduid met de term oud bos. In oud bos komt vaak zeer specifieke flora voor, kenmerkende soorten voor oud bos noemt men oud bos-indicatoren.	Dit begrip kan verschillen van land tot land, afhankelijk van de referentieperiode. In Groot-Brittannië bijvoorbeeld wordt teruggegrepen op de situatie van rond 1600.	

Begrip	Definitie	Toelichting	Bron
Oude bosplanten	Bosplanten die indicatoren zijn voor een langdurig, hoofdzakelijk constant, bodemgebruik als bos.	Meestal zijn dit type bosplanten slecht koloniserende plantensoorten.	
Oudland	De in de loop van de 11de eeuw (mogelijk iets vroeger) defensief bedijkte bewoonde gebieden in het zeekleilandschap. Het oudland kenmerkt zich doordat de natuurlijke lijnen van het landschap, de kreekkruggen en tussenliggende laagten (poelen), zichtbaar zijn.		
Overtoom	Bij vaarwaters op verschillend niveau , waar het de kosten niet loont een schutsluis te bouwen, een dubbel hellend vlak op een dam of kade tussen twee wateren, waarover kleine vaartuigen gehaald kunnen worden met behulp van een windas en losse of vaste rollen die men onder het vaartuig legt.		AAT
Pachthoeve	Door de eigenaar aan een boer verpachte of verhuurde boerderij.		
Paleodepressie	Een in het geologisch verleden ontstane depressie.		
Paleo-ecologie	Wetenschap der pre-historische ecosystemen.		

Begrip	Definitie	Toelichting	Bron
Paleolithicum	Periode van 2.5 miljoen jaar tot 12.000 jaar geleden, gekenmerkt door de biologische evolutie van de Homo-soorten, een leven als jager-verzamelaar en het gebruik van stenen werktuigen.	<p>Vroegpaleolithicum: 2.5 miljoen tot 250.000 jaar geleden. Wordt gekenmerkt door de eerste stenen werktuigen (oa vuistbijlen). In Vlaanderen zelf werden nog geen echte sites van het vroegpaleolithicum teruggevonden. Dit betekent echter niet dat de mens hier niet geleefd zou hebben. Het is mogelijk dat onze streken wel bewoond waren, tenminste in de warmere tussenijstijden, maar dat het materiaal verloren is gegaan door erosie, of tot op heden onontdekt is gebleven.</p> <p>Middenpaleolithicum: van 250.000 tot 35.000 jaar geleden, in Europa vooral bevolkt door de neanderthalers. Het specifieke aan het middenpaleolithicum is de verbetering van de technieken om stenen werktuigen te maken (afslagtechniek). Hiermee kon men niet alleen betere werktuigen maken, maar moest men ook minder grondstof verbruiken. In heel België zijn er een honderdtal vindplaatsen uit deze periode gekend. Zij tonen de aanwezigheid van verschillende cultuurgroepen op verschillende tijdstippen aan.</p> <p>Jongpaleolithicum: 35.000 tot 14.000 jaar geleden, in Europa samenvallend met de komst van de Homo sapiens. Het jongpaleolithicum was een zeer dynamische periode die het einde van de oude steentijd inluidde. Op korte tijd ontwikkelden zich aparte culturen in verschillende streken. In Vlaanderen zijn hiervan omwille van de strenge ijstijdcondities nauwelijks sporen aangetroffen.</p> <p>Finaalpaleolithicum: 14.000 tot 12.000 jaar geleden. Overgangsfase op het einde van de laatste ijstijd, wanneer jagers-verzamelaars opnieuw permanent de Lage Landen gaan bewonen. Het klimaat begon in Noordwest-Europa stilaan te verbeteren, zij het met koudere tussenperiodes. De kale toendra's raakten terug begroeid met bosjes berk, den, wilg en populier en de grote kudde rendieren verhuisden naar het koudere Noorden. De mens ging zijn leefwijze aanpassen aan deze nieuwe situatie. Hij ging op kleinere dieren jagen en wapens maken die geschikter waren in een bebost terrein (pijl en boog).</p>	CAI
Paleontologie	Tak van de geologie die zich bezighoudt met de bestuderingen van fossielen van dieren en planten.		Van Dale
Paleovallei	Vallei ontstaan door eroderende processen in het geologisch verleden en die thans niet meer actief als rivierdal fungeert.		
Pallisade	Een aaneengesloten rij van in de grond geslagen palen of staken, die vaak dienst doet als omheining (beschutting of verdediging).		
Palynologie	Pollenanalyse. Wetenschap die fossiele stuifmeelkorrels en mossen analyseert.	Door de bestudering van fossiele stuifmeelkorrels en sporen kan een beeld van de vegetatiegeschiedenis gevormd worden. Uit de vegetatiegeschiedenis kan het klimaat worden gereconstrueerd.	www.projectenbankcultuurhistorie.nl

Begrip	Definitie	Toelichting	Bron
Parement	Muurbekleding, meestal natuursteenbekleding van een bakstenen muur.		Haslinghuis, 1997
Parterre	Een vlak tuinonderdeel in geometrische tuinen bestaande uit een of meerdere, meestal symmetrisch ogende verhoogde bedden met lage, geschoren hagen (loofwerk of parterre de broderie), bloeiende planten (snijwerk of parterre de pièces coupées pour les fleurs), oranjerieplanten (oranjeriewerk of parterre d'orangerie) en/of gras (graswerk of parterre à l'anglaise), veelal van elkaar gescheiden door een of meerdere smalle paden. Parterres worden dikwijls verfraaid met waterpartijen en tuinbeelden aan wie ze hun naam ontleen		
Passering(he)	Contract tussen twee partijen, verleden voor een schepenbank.		
Paviljoen	<ol style="list-style-type: none"> 1. Tuinhuis, licht geconstrueerd, meestal van hout; niet monumentaal buitenhuis, casino. 2. Rechthoekig vooruitspringend onderdeel van een groot rechthoekig gebouw, meestal met een afzonderlijke tent- of wolfdak gedekt. Geplaatst op de hoeken of in het midden van de gevel. 3. Enigszins afzonderlijk gelegen afdeling van een ziekenhuis of gesticht. 		Haslinghuis, 1997
Pax Romana	Periode van relatieve vrede en rust, vanaf keizer Augustus (29 voor Chr.) tot en met Marcus Aurelius (180 na Chr.).		
Perceleringspatroon/-structuur	De grootte, vorm en schikking van percelen grond ten opzichte van elkaar.	Het geeft de weerspiegeling van oude vormen van landinrichting en -beheer, gebruiks- en erfenisrechten weer. Het perceleringspatroon/-structuur - zeker gekoppeld aan de toponiemen - levert voor studie naar historische landschapsgenese vaak veel informatie en veelal is de ontginningwijze erin weerspiegeld (bijvoorbeeld zeer rechtlijnige planmatige ontginningen).	
Perimeter	De omtrek of de uiterste grens van een gebied. Afkomstig van het Griekse peri (rondom) +metron (maat, instrument om te meten).		
Pestbosje	Een plaats waar runderen begraven werden die aan een veeziekte gestorven waren. De plaats werd nadien bebost omdat de grond niet meer als akkerland gebruikt mocht worden wegens het gevaar van besmetting. Pestbosjes komen vooral in Nederland voor. De wetgeving in België bepaalde dat runderen die aan de rundveepest gestorven waren, verbrand moesten worden.		

Begrip	Definitie	Toelichting	Bron
Piëta	Voorstelling van de treurende Madonna met het dode lichaam van Christus.		
Pingo	Een pingo ontstaat in periglaciale milieu's. In de ondergrond kan water dat onder druk staat aangroeien tot een (omvangrijke) ijslens. De bovengrond wordt daarbij omhooggedrukt. Wanneer het klimaat verbetert en de ijslens smelt, zakt het opgedrukte materiaal door gelifluctie langs de flanken naar beneden (waarbij een ringwal kan ontstaan). Het gat waar de ijslens zich bevond noemt men de pingoruïne. De pingoruïne vult zich met water, in het Holoceen kan zich hierin veen ontwikkelen.		Felix et al, 1996
Pioniersvegetatie	Een spontaan ontstane vegetatie (plantengroei) op een kaal terrein. Dit kan gaan om gebieden die door natuurlijke of menselijke factoren een plotse vegetatiewijziging hebben ondergaan (bijvoorbeeld na overstroming of houtkap).		
Plaggenbodern	Bodem met een dikke A- horizon (de teelaarde), meestal dikker dan 60cm. Plaggen zijn de bovenste laag van de bodem (bijvoorbeeld van de heide), deze worden vermengd met stalmest (door ze in de stal te leggen), en door de mens op een akker uitgespreid (op arme, voornamelijk zandgronden). Door herhaaldelijk een voedselrijke laag op de akker te leggen ontstaat een dik humeus dek.	Het dikke humeuze dek kan echter ook het resultaat kan zijn van het gebruik van stadsmest.	
Plateau	Relatief vlak tot zachtgolvend, en relatief hoog gelegen gebied, d.w.z. hoger dan het omgevende reliëf.		M.C. Gottigny
Pleistoceen	Geologische periode van ca. 2,6 miljoen tot ca 10.000 jaar geleden.	Het Pleistoceen vormt samen met het Holoceen het Kwartair. Het Pleistoceen wordt gekenmerkt door afwisselend warme en koude (ijstijden) periodes.	De Mulder, 2003
Pliocene	Geologische periode van ca. 5,3 miljoen tot 2.6 miljoen jaar geleden.	Het vijfde en laatste tijdvak van het Tertiair.	De Mulder, 2003
Polderhuis	Klein woonhuis in de polders, veelal met stal.		
Pollen	Stuifmeel: doorgaans geel poeder dat bij zaadplanten in de helmknop van de meeldraden wordt gevormd en dat op bloemstampers moet worden overgebracht om tot bevruchting te komen.	Pollen worden lange tijd bewaard in de ondergrond en worden bij pollenanalyse/palynologie gebruikt om vegetatie te reconstrueren.	www.projectenbankcultuurhistorie.nl

Begrip	Definitie	Toelichting	Bron
Poppkaart	Benaming voor de kadasterkaarten uitgegeven tussen 1842 en 1879 door Philippe-Christian Popp (Atlas cadastral parcellaire de la Belgique). Popp gaf ook kadastrale leggers uit.		
Prekadastraal plan	Na de definitieve inlijving van onze gewesten bij Frankrijk in 1795 begonnen de Fransen met de uitbouw van een kadaster, met het oog op een efficiënte inning van de grondbelasting. Het duurde tot 1835 voordat het kadaster voltooid was. Voor de periode 1795-1834 spreken we nog van prekadastrale plannen. Ze vormen een belangrijke schakel tussen de heerlijke landboeken van het Ancien Regime en het moderne kadaster vanaf 1835.		
Proosdij	Waardigheid, (rechts)gebied of woning van een proost (hoofd van een geestelijke instelling).		
Puinkegel/-waaier	Kegelvormige of waaivormige entiteit aan de basis van een helling of op het einde van een bergstorting.		Visser, 1980
Quartair	Geologische periode vanaf 2,5 miljoen jaar geleden tot heden.	Het Kwartair wordt gekenmerkt door afwisselend warme en koude periodes en de opkomst van de mens.	De Mulder, 2003
Rabat	<ol style="list-style-type: none"> 1. Bosbouw: plantbed voor bomen of een opgehoogde strook grond, afgeboord door grachten, waar - veelal in natte gebieden - bomen werden op aangeplant. 2. Tuinbouw : verhoogd plantbed. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Het ophogen gebeurt met grond, vrijkomend bij het graven van waterafvoerende greppels. De bomen staan daardoor hoger en profiteren van de relatief drogere groeiplaats. De breedte van het bed, variërend van 2 tot 10m, hangt af van de vochtigheid van de locatie en de boomkeuze. Vaak is de grond waarop rabatten liggen enigszins kleiig. Rabatten worden zowel toegepast in boomgaarden als bij productiebossen (populieren, naaldhout) en grienden. 2. Oorspronkelijk werden ze ook veel in de bloemen - en groenteteelt toegepast: in het Frans heten groenten niet toevallig plantes maraichères. Groenten werden immers ook veel op rabatten geteeld in natte gebieden: les marais; conf. Brussel, Parijs, Saint-Omer, Bourges 	
Rabot	Waterbouwkundige constructie, voorloper van de sluis. Een rabot of keersluis is een houten afsluitsel in een kanaal of rivier, bedoeld om het hoogwater vast te houden en zo een hoogteverschil tussen twee delen van de waterloop toe te laten.	Een rabot bestaat uit horizontale balken die goed op elkaar aansluiten, met de uiteinden in de groeven van de twee zijmuren. Het woord werd overgenomen uit het oud-Frans en is alleen bekend uit het westelijk deel van Vlaanderen.	

Begrip	Definitie	Toelichting	Bron
Radiokoolstof kalibratiecurve	Aan de hand van dendrochronologisch gedateerd hout werd voor de exact gedateerde jaarringen de radiokoolstofleeftijd bepaald. Dit resulteerde in een kalibratiecurve die de radiokoolstofleeftijd omzet in een leeftijd uitgedrukt in kalenderjaren. De kalibratiecurve gebaseerd op groeiringen van bomen gaat ~12.000 jaar terug in de tijd. Voor oudere perioden maakt men gebruik van koralen en varven (sedimentlaagje gevormd in één jaar).		
Redoute	Zie schans		
Refugiehuis	Woonhuizen in een stad, in bezit van een abdij, waar de kloosterlingen op reis of op de vlucht tijdelijk onderdak vonden. Een inwonend beheerder stond in voor het onderhoud. Verder voerde hij enkele taken uit in opdracht van de abdij, zoals het innen van renten uit de omgeving.		inventaris.vioe.be
Regressie	Terugtrekking van de zee ten opzichte van het land als gevolg van zeespiegeldaling en/of bodemstijging.		www.natuurinformatie.nl
Relictzone	"Gebieden waarin de landschappelijke structuren van bewoning, wegen, kavels of perceelsbeplanting van de traditionele landschappen op een herkenbare manier bewaard zijn gebleven. Ze hebben een grote dichtheid aan punt-, lijnrelicten, zichten en ankerplaatsen waarbij de samenhang tussen de verschillende elementen belangrijk is". (Landschapsatlas, 2001)	Zie voor meer informatie "Landschapsatlas".	
Remise	Zie "koetshuis".		
Renaissance	Letterlijk 'wedergeboorte'. Slaat meestal op het herleven van de klassieke kunsten en cultuur van de Grieks-Romeinse oudheid. Wordt doorgaans gebruikt om de Italiaanse Renaissance aan te duiden van de 15de eeuw, en de kunst en stijlrichtingen die hieruit voortvloeiden. In de Lage Landen situeerd de Renaissance zich vooral in de eerste helft van de 16de eeuw.		
Rentegoed	Onroerend goed dat een intrest opbrengt.		
Repelvormig perceel	Lang maar smal rechthoekig perceel. Ze zijn vaak gegroepeerd in kwartieren. Er zijn verschillende oorzaken voor hun ontstaan, zoals vergaande opdeling bij opeenvolgende erfenissen, of door de noodzaak van een goede ontwatering.		

Begrip	Definitie	Toelichting	Bron
Rietland/vegetatie	Aaneengesloten vegetatie gekenmerkt door een overheersende rietbegroeiing.		
Rijdorp	Nederzettingvorm langs een weg van oorspronkelijk open (losstaande) bebouwing.	Rijneiderzettingen wijzen op een systematische, geplande ontginning die uitgaat van de weg waarlangs men zich vestigde en er is een duidelijke associatie met de percelering van het omliggende land. Dikwijls getuigt de regelmatige opstreckende percelering loodrecht op de weg nog van die systematische aanpak. Modernere lintbebouwing lijkt morfologisch op een rijneiderzetting, maar verschilt ermee door het ontbreken van een structurele en morfologische relatie met het achterliggende land. Bij moderne woonlinten stopt die op het einde van de tuin. De historische rijneiderzettingen hebben juist een historische betekenis in de ontginning van het land en de vorming van het landschap.	Antrop, 2007
Rijs	Zie "griend".		
Ripuarische Franken	Afgeleid van Lat. ripa (oever). Benaming van de Frankische stammen die in het gebied tussen de Rijn en de Maas woonden.		
Roede	Oude oppervlakte- of lengtemaat: vierkante roede en lengteroede. De omvang van de roede verschilt van streek tot streek.	Bijvoorbeeld: één lengteroede in het land van Waas meet 3,8542 m, een vierkante roede 14,8548 m ² ; één kleine roede in de kasselrij van Kortrijk meet 2,9759 m, één grote roede meet 5,9518 m; een kleine vierkante roede beslaat 8,85598 m ² , één grote vierkante roede beslaat 35,4239 m ² . Meer voorbeelden in: De Schrijver, H., 1989; Vandewalle, P., 1984; Verbesselt, J., 1990.	
Roestplaats	Plaats waar in groepen levende vogels rusten of slapen.	Vogels die in groepen leven, slapen vaak gezamenlijk jaren achtereen op dezelfde plaats in enorme troepen, soms ver verwijderd van hun fourageergebied.	
Romaans	De romaanse bouwstijl (ca. 10de eeuw tot 1200) wordt gekenmerkt door massieve stenen muren met kleine gevelopeningen, doorgaans met rondboog en soms gedeeld door middenzuiltjes. De overdekking gebeurde met een vlak houten gewelf, of - minder courant - met stenen ton-, kruis- en koepelgewelven. De decoratieve afwerking wordt gekarakteriseerd door rondboogfriezen, rondboognissen en lisenen.		inventaris.vioe.be

Begrip	Definitie	Toelichting	Bron
Romeinse periode	Tijdvak van ca. 57 v.Chr. tot begin 476 n.Chr. Waarin de Romeinse cultuur in onze streken overheerste.		
Rondboog	Boog waarvan het binnengewelf de vorm van een halve cirkel heeft.		Haslinghuis, 1997
Roten	Het losweken van de bast van een plant met als doel enkel de vezels over te houden.	Met name toegepast voor vlas, maar ook voor vb. hennep. De plant wordt onder warme, vochtige omstandigheden gebracht zodat bacteriën de pectine uit het vlas kunnen losweken en de vezels los komen. Oorspronkelijk rootte men vooral op het veld d.m.v. dauw (dauwrotten) of in putten en andere stilstaande wateren (putrotten). Later ondervond men dat het roten in stromend water een betere vezelkwaliteit gaf. Het roten in stromend water had echter wel een sterke achteruitgang van de waterkwaliteit tot gevolg en werd daarom ook wel verboden. Als alternatief voor het roten op het land en in de rivieren werden vanaf de 20ste eeuw warmwaterroterijen geïntroduceerd. Hier kon de vlas op meer fabrieksmatige manier met een constante en betere kwaliteit worden geroot.	
Salische Franken	Benaming van de Franken die oorspronkelijk ten oosten van de IJssel en Rijn woonden. Later vestigden ze zich in het zuiden van het huidige Nederland, België en Noord-Frankrijk.		
Saskil	Verbinding of aansluiting tussen de rivier en het sas (sluis).	Vermoedelijk heeft kil hier de betekenis van geul, smal diep kanaal.	
SBZ	Speciale BeschermingsZone. Dit zijn gebieden die door de EU-lidstaat werden aangewezen ter uitvoering van de "Vogel- of Habitatrichtlijn" (zie daar).	Binnen deze gebieden moeten de instandhoudingmaatregelen worden toegepast die nodig zijn om de natuurlijke habitats en/of populaties van de soorten waarvoor het gebied is aangewezen, in een gunstige staat te behouden of te herstellen. De SBZ's vormen doorheen de lidstaten van de Europese Unie samen het Natura 2000-netwerk.	
Schans	Met wallen en grachten omheind terrein dat door de mens werd gebruikt voor schuil- en verdedigingsdoeleinden.	Schansen konden zowel opgericht zijn als militair verdedigingswerk, als ook ter beveiliging voor de plattelandsbevolking (vlucht- of boerenschansen). Het tweede type was meestal een (opgehoogd) perceel met daar rond een brede gracht en een wal met evt. beplanting, om de plattelandsbevolking en hun vee een veilig toekomen te bieden. Schansen werden vooral gedurende de Tachtigjarige oorlog opgericht. Soms was er bebouwing op de schans aanwezig. Verschillende vormen schansen: redoute (vierkant), flèche (pijlpuntvormig) en lunet (halvemaanvormig).	Keijzers 2009 & Handboek Cultuurhistorisch Beheer

Begrip	Definitie	Toelichting	Bron
Schilddak	Dak met twee driehoekige schilden aan de smalle zijden en twee trapeziumvormige aan de lange zijden. Deze daken hebben over het algemeen een korte noklijn.		Haslinghuis, 1997
Scholaster	Betekende oorspronkelijk een persoon van geestelijke stand, die met het toezicht op of de leiding van een school of scholen is belast, bijvoorbeeld een kapittelschool.		
Schor(ren)	Zie "Slikken en schorren".		
Schorsmolen	Molen (veelal watermolen) voor het fijnmalen van schors (doorgaans eikenschors). Door toevoeging van water wordt 'run' bekomen dat looizuur bevat en wat gebruikt werd bij het looien van leer.		
Schraalland	Voedselarm, weinig of niet bemest grasland (hooi- of weideland), in de regel met een grote soortenrijkdom.	Synoniem: schraalgrasland.	
Secundaire insnijding	Een insnijding van tweede orde.		
Sedentair	Een vaste verblijf- of woonplaats hebbend. Staat in tegenstelling tot een nomaden- of zwerversbestaan.		
Sedimentatie	De wijze van bezinken of neerslaan van verweringsmateriaal (zie ook "afzetting").	Sediment: het materiaal dat werd afgezet (dus het zand, de klei, etc.)	
Silex	Zie "vuursteen".		
Site met walgracht	Laatmiddeleeuwse door een brede gracht omgeven hoeve die naar het voorbeeld van de motte werd gebouwd.	De residentiële functie primeert, defensieve elementen vervullen vooral een statusfunctie. Het wooncomplex is niet reëel verdedigbaar en heeft vaak een minder uitgesproken hoogteverschil dan de motte. Zie ook 'motte'.	Claes, 2002.
Slikken en schorren	Aanslibbing in een buitendijks, onder getijdeninvloed staand gebied (zoals rivieroeveren of een wad). De schorren zijn iets hoger gelegen en overstroomd slechts bij springtij en zijn begroeid met een specifieke vegetatie. De slikken liggen iets lager ten opzichte van de schorren en overstroomd dagelijks bij hoogtij en zijn vrijwel vrij van vegetatie.		

Begrip	Definitie	Toelichting	Bron
Slufter	Een achter de zeereep gelegen laag liggend vlak gebied in een duin waar mariene overstroming bij springtij of storm mogelijk is.		
Solifluctie	Langzame beweging hellingsafwaarts onder invloed van de zwaartekracht.		
Spaanse Successieoorlog	Belangrijk Europees conflict van 1701 tot 1714.	Veroorzaakt door de dood van de kinderloze Habsburgse Spaanse koning Karel II, die zijn bezittingen legateerde aan Filips van Anjou, een kleinzoon van de Franse koning Lodewijk XIV. Het verzet daartegen van de eveneens Habsburgse Weense keizer Leopold I ontketende de oorlog, waarbij verschillende landen betrokken raakten. Door de Vrede van Utrecht en de Vrede van Rastatt gingen de Zuidelijke Nederlanden over naar Oostenrijkse gezag en is er niet langer sprake van de Spaanse maar van Oostenrijkse Nederlanden.	
Speklagen	In baksteenmetselwerk van de 15de tot 18de eeuw voorkomende horizontale lagen meestal van natuursteen, - in de 19de en 20ste eeuw ook van contrasterend gekleurde bakstenen -, die de gevel een picturaal uitzicht bezorgen.		
Stadsmest	Straatveegsel en huishoudelijk afval. Stadsmest werd, naast dierlijk mest, gebruikt om arme gronden vruchtbaarder te maken.		
Stand-still principe	Dit principe houdt in dat minimaal de bestaande kwaliteit en kwantiteit van het gebied behouden blijft en zorgt ervoor dat de situatie niet verslechtert.	Bijvoorbeeld toegepast bij natuurgebieden (cf VEN).	
Steekpomp	Verankerd werktuig om water op te pompen uit de grond.	Doorgaans worden steekpompen aan een muur of aan een paal bevestigd.	
Steilrand	Algemene term voor een scherp begrensde steile helling in het reliëf. Naargelang de afmetingen spreekt men van klif of talud.	Zie ook "graft" en "talud".	
Sterrenbos	Dankt zijn naam aan de verschillende lanen die in een stervorm samenkomen en werd vaak gebruikt voor de plezierjacht. Sterrenbossen waren bovendien economisch aantrekkelijk om hakhout te winnen.		

Begrip	Definitie	Toelichting	Bron
Stiltegebied	Gebied waarin de natuurlijke geluiden overheersen, zoals die afkomstig van flora en fauna.	"Stiltegebied in een agglomeratie: zone binnen een agglomeratie die niet of nauwelijks is blootgesteld aan omgevingslawaaï en die voldoet aan specifieke criteria die de Vlaamse Regering vaststelt. Stiltegebied op het platteland": zone buiten een agglomeratie die niet of nauwelijks is blootgesteld aan omgevingslawaaï, waar natuurlijke geluiden overheersen en die voldoet aan specifieke criteria die de Vlaamse Regering vaststelt". (Besluit van de Vlaamse Regering inzake de evaluatie en de beheersing van het omgevingslawaaï...., 22 juli 2005) In de milieubeleidsplanning onderscheidt men potentieel stiltegebied, geïnventariseerd stiltegebied en afgebakend stiltegebied (MIRA, www.milieurapport.be).	
Stinzenflora of -planten	Verzamelnaam voor planten, vooral bollen en knollen, die oorspronkelijk nauwelijks of niet in een gebied voorkomen maar er eertijds om hun decoratieve waarde rond kastelen, buitenplaatsen en landhuizen aangeplant zijn en later spontaan in parken en tuinen verwilderd.	Vaak bol- en knolgewassen zoals soorten sneeuwkllokje, narcissen, vogelmelk- en krokussoorten, maar ook in bepaalde streken lelietje-van-dalen, gevlekte aronskelk of zeldzamere soorten zoals veenbes. Sommige van deze planten zijn inheems voor bepaalde streken in Vlaanderen.	
Stomata	Microscopisch kleine openingen, meestal aan de onderzijde van een plantenblad, gebruikt voor gasuitwisselingen (huidmondjes).		
Stormvloed	Door storm veroorzaakt hoogwater.		Van Dale
Strandrug	Longitudinale asymmetrische uit strandsedimenten opgebouwde rug, die zich vormt onder de invloed van op- en teruglopende golven; een strandrug verdwijnt bij vloed volledig onder water en is van een andere rug gescheiden door een zwin.		
Stratigrafie	Een gedeelte van de geologie dat zich bezig houdt met de formatie, samenstelling, opeenvolging en correlatie van de aardlagen.		Visser, 1980
Strooisellaag	Deel van de bodem waar bladeren en naalden nog herkenbaar zijn in de bodem. In de strooisellaag zijn de verteringsprocessen van organisch materiaal gaande.		
Structuurrijk grasland	Grasland dat gedurende een lange periode niet geploegd en geëffend werd en/of opnieuw ingezaaid. Kenmerkend voor een dergelijk grasland is een reliëfrijke en zeer gevarieerde grasmat met een zeer diverse planten- en dierenrijkdom.		

Begrip	Definitie	Toelichting	Bron
Struweel	Struikgewas.	Vegetatie die gedomineerd wordt door struiken en vaak in verdere ontwikkeling gehinderd wordt door menselijke of natuurlijke invloeden.	
Stuifzand	Door eolische processen gevormde zandafzetting. Afgezet tijdens het Holoceen.	Vaak herstoven dekzand als gevolg van vegetatievernietiging door de invloed van de mens, bijvoorbeeld door het steken van heideplaggen of ontginningen of ten gevolge van overbegrazing. Lokaal kon stuifzand door natuurlijke oorzaken ontstaan. In de loop van de 19de en 20ste eeuw werden de meeste stuifzanden vastgelegd door beplanting met dennen.	Berendsen, 2004.
Substraat	1. laag beneden het solum, conform of niet - conform t.o.v. bovenliggende laag; 2. laag juist beneden een andere laag.	De solum is bovenste en meest verweerde laag, A en B-horizonten van een bodem.	Visser, 1980
T.A.W.	Tweede Algemene Waterpassing. Referentiehoogte waartegenover hoogtemetingen in België worden uitgedrukt; een TAW hoogte van 0 meter is gelijk aan het gemiddeld zeeniveau bij eb op de sluisvloer te Oostende.		
Talud	Steile helling over korte afstand die een knik vormt in het hellingsprofiel. Van antropogene oorsprong of het resultaat van geologisch of geomorfologische processen. Voorbeelden zijn het zijvlak van dijken, vestingwerken of spoorwegen, de stenige schuinte in een glooiende leemhelling, etc.		
Terra inculta	Woeste gronden; terreinen die niet in cultuur waren gebracht, zoals heide, veengebieden en moerassen.	Woeste gronden waren niet economisch waardeloos: vóór de 19de eeuw leverden ze strooisel en plaggen die gemengd met dierlijke mest op het akkerland werd gebracht als grondverbeteraar en bemesting (zie "plaggenbodem").	
Terrassenlandschap	1. Landschap ontstaan op een rivierterras, een vroegere valleibodem, meestal uit de ijstijden, en later door de rivier verlaten. 2. Het begrip wordt ook wel gebruikt voor een landschap met door de mens aangelegde terrassen meestal in functie van de landbouw. In Vlaanderen enkel voor wijngaarden, maar weinig voorkomend.		
Terrasvormige dalwand	In een dalhelling met een vlakke strook, die een restant is van een vroegere dalbodem, waarna de rivier zich aan de rand zich dieper heeft ingesneden.		
Terrestrisch	Met betrekking tot de aarde.		

Begrip	Definitie	Toelichting	Bron
Tertiair	Geologische periode van 65 tot 2.6 miljoen jaar geleden.	De overgang van het Krijt naar het Tertiair werd gevormd door de meteorietinslag in Yucatan.	De Mulder, 2003
Thermofiel	Warmteminnend.		
Tjonger- of Federmessercultuur	De Tjonger- of Federmessercultuur duidt de groepen jager-verzamelaars aan die tijdens het finaalpaleolithicum (14000-12000 jaar geleden) in NW-Europa leefden. Deze cultuur dankt zijn naam aan een nieuw spitsstype in de pijlbewapening nl. de Federmesser- of Tjongerspits.	Op het einde van de laatste ijstijd verbeterde het klimaat en ontstond er een bosrijke omgeving. De jager-verzamelaars pasten hun wapens aan in functie van de jacht op bebost terrein, wat leidde tot nieuwe types werktuigen. De Federmesser-groep gebruikte de kenmerkende spitsen met afgestompte boord als pijlpunten en weerhaken. In Vlaanderen vormen de materiële resten van de Federmesser-groepen de eerste duidelijke menselijke bewoningssporen, vaak op zandgronden en bij voorkeur op hogergelegen plaatsen en in de nabijheid van waterlopen of vennen.	
Toendravegetatie	Natuurlijke vegetatie gekenmerkt door goed tegen de koude bestand zijnde kleine struiken en planten.	De toendra is een vlakte waar de grond op geringe diepte permanent bevroren is (nu enkel nog voorkomend in de poolstreken van het noordelijk halfrond).	
Topografische landschapsken	Landschapskenmerken met betrekking tot de natuurlijke en kunstmatige visueel waarneembare eigenschappen van het terrein.		
Toponiem	Plaatsnaam.		
Tragel	Jaagpad of trekpad. Pad langs een kanaal of rivier, vroeger gebruikt door de paarden die een trekschuit trokken, dit werd jagen werd genoemd. Schepen werden ook wel getrokken door mensen, meestal enkele leden van het schippersgezin.	Het begrip tragel in deze betekenis is beperkt tot Vlaanderen.	
Transgressie	Uitbreiding van zee t.o.v. land, als gevolg van zeespiegelstijging en/of bodemdaling in de kuststreek.		www.natuurinformatie.nl
Travee	De afstand tussen twee opeenvolgende steunpunten. Gebruikt als middel om de lengte, breedte en diepte van een gebouw aan te geven.		
Travertijn	Harde kalkafzetting ontstaan door de verlaging van het CO ₂ -gehalte in kalkrijk water door druk en temperatuursverlaging en soms door werking van planten (verstoring van chemisch evenwicht).		

Begrip	Definitie	Toelichting	Bron
Tudorboog	Een boog met aan weerszijden een cirkelsegment en aansluitend een raaklijn die in het midden de andere raaklijn onder een stompe hoek ontmoet.	Een soort gedrukte spitsboog met aan de top een (zeer) stompe hoek. In de Engelse gotiek gebruikelijk.	Haslinghuis, 1997
Tuin	Een omheind stuk grond waar bloemen of groenten, etc. geteeld worden.		
Tumulus	Grafheuvel.	Monument voor doden. In onze gebieden zijn er grafheuvels uit de nieuwe steentijd, de bronstijd, de ijzertijd en de Romeinse periode. Ook Tom(me) genoemd.	Glossarium Nederlands Landschap
Turfkanaal	Kanaal dat werd aangelegd om het veen vanuit de veenontginningen te transporteren naar de dorpen en steden.		
Turfput	Door de turfontginning ontstane put, dikwijls voorkomend als een complex van kleinere vijvertjes in een venig gebied.		
Uitgebrikte gronden	Gronden waarvan het kleidek geheel of gedeeltelijk werd ontgonnen voor bakstenen.		
Uithof	Bij een klooster behorende hofstede of boerderij op het platteland gelegen.		
Usurpatie	Wederrechtelijke inbezitneming.		
Vaalsler groenzand	Glauconietrijke zanden.		
Vakwerk	Constructie waarbij houten regels (horizontale-), stijlen (verticale-) en schoren (schuine balken) aan de uiteinden of kruislings verbonden worden tot een onwrikbaar geheel volgens een stelsel van rechthoeken en driehoeken. Toegepast voor buiten- en binnenwanden. De open ruimten worden vervolgens gevuld met vlechtwerk van tenen en leem, steen of planken.		Haslinghuis, 1997
Vandermaelenkaart	Voor België gebiedsdekkende topografische kaart op schaal 1:20 000, uitgegeven door Philippe Vandermaelen in de periode 1846-1854.	De kaart van Vandermaelen is een zwart-witkaart met bijzondere aandacht voor het wegennet, de industrie en bewoning, terwijl het landgebruik zeer algemeen aangegeven wordt en het reliëf door schrapjes op de hellingen gesuggereerd wordt.	Antrop et al., 2006.

Begrip	Definitie	Toelichting	Bron
Veenbodem	Bodem, opgebouwd uit dood plantaardig materiaal. Ontstaan in natte en zuurstofarme omstandigheden waardoor de dode planten niet konden vergaan maar een dikke laag opbouwden.		
Ven	<ol style="list-style-type: none"> 1. Natuurlijke vrij kleine, waterhoudende laagten of kommen (soms tijdelijk waterhoudend) in de heide; 2. door ontvening in de heide ontstane plassen; 3. elders soms ook beperkt tot venige moerassige laagten. 	Betekenis 1: Meestal ontstaan na de laatste ijstijd (vanaf ca. 10.000 jaar geleden) onder invloed van bodemverstuivingen. Vgl. venvegetaties: vegetatiekundig rekent men tot de venvegetaties de vegetaties van de voedselarme stilstaande waters en de vochtige of natte dopheidevegetaties op eerder voedselarme zand, veen- of leembodems.	
VEN	Vlaams Ecologisch Netwerk, een samenhangend en georganiseerd geheel van gebieden waarin een specifiek beleid wordt gevoerd inzake het natuurbehoud. Deze wordt gebaseerd op de kenmerken en elementen van het natuurlijk milieu, de onderlinge samenhang tussen deze gebieden en de aanwezige en potentiële natuurwaarden.	<p>Landschapsecologisch onderzoek wees op het belang van ecologische netwerken om overlevingskansen voor natuur te scheppen. Voor Vlaanderen werd het VEN en IVON (zie VEN) ingesteld, bestaande uit grote eenheden natuur met daartussen verbindingzone's.</p> <p>Het Vlaams Ecologisch Netwerk bestaat volgens het natuurdecreet uit de grote eenheden natuur (GEN) en grote eenheden natuur in ontwikkeling (GENO). Deze gebieden worden afgebakend binnen ruimtelijke planningsprocessen. Binnen deze gebieden gelden een aantal sectorale beschermingsmaatregelen met het oog op het natuurbehoud. Deze maatregelen bieden de gebieden in het VEN een basisbescherming tot het natuurrichtplan van kracht wordt. In bepaalde gevallen kunnen ontheffingen gegeven worden op de beschermingsvoorschriften. De maatregelen die opgelegd (kunnen) worden, zijn terug te vinden in het natuurdecreet en het zogenaamde maatregelenbesluit.</p>	ANB
Vensterregister	Doorlopende horizontale aaneenschakeling van vensters in een gevel.		
Verbond der matig droge kalk	Vegetatiekundig begrip: gesloten grazige soortenrijke plantengemeenschap op matig droge, kalkhoudende tot kalkrijke leembodems, ook wel op kalkrijke humeuze zandgrond.		
Verglijding	Hellingafwaartse beweging van sedimenten langs een schuifvlak waarbij de inwendige samenhang min of meer bewaard blijft.		
Verstuiving	Zie "eolische processen".		
Verticale erosie	Geomorfologisch proces van reliëfsvorming in verticale zin, van boven naar beneden, bvb. Door de insnijding van een rivier.		

Begrip	Definitie	Toelichting	Bron
Vierschaar	Term, daterend uit het Ancien Regime. Een rechtsplaats of rechtbank, oorspronkelijk bestaande uit vier banken, waarbinnen recht gesproken werd. De vierschaar kan vergeleken worden met een rechtbank in eerste aanleg.		
Vista	Zichtlijn, gericht zicht vanuit een park of tuin naar het omliggende landschap. Zichtlijn tussen twee objecten in een tuin of park, soms uitgevend in het landschap.		
Vistrap	Of vispassage. Waterbouwkundig kunstwerk, vaak een trapconstructie, om vissen toegang te geven tot een door een dijk, dam, stuw of sluis ontoegankelijk geworden deel van de rivier of gracht.		
Vlaamse Vallei	Een depressie waardoor de rivieren in Vlaanderen zich uitschuurden. Voor het ontstaan van het Nauw van Calais moesten de rivieren namelijk afwateren in noordelijke richting, waar de kustlijn toen gelegen was. Door het ontstaan van het Nauw van Calais kwam de kustlijn een stuk dichterbij te liggen en langzaamaan verlegden de rivieren zich in westelijke richting. De rivieren schuurden een brede vallei uit, de Vlaamse Vallei.	De vorming van de Vlaamse Vallei moet worden gezien als een gecombineerd proces van erosie en afzetting dat zich verschillendekeren heeft herhaald waardoor een diepe en brede depressie is ontstaan. Bij hoge watertoevoer en beperkte sedimentlading kon de vallei worden verbreed en verdiept. Wanneer er minder water en meer sediment werd aangevoerd kon een laag worden afgezet. Bovendien werd vanuit het noorden door de wind zand aangevoerd (dekzand). Het resultaat is een sterk vereffend oppervlak met geringe niveauverschillen waarvoor de term 'microreliëf' wordt gebruikt (aan de grenzen van de vallei is het hoogteverschil opvallender). De belangrijkste dekzandrug strekt zich uit in een west-oost richting, vanaf de kustvlakte bij Gistel tot de Scheldepolders ten noorden van St.-Gillis-Waas. Het is deze dekzandrug die op het einde van de laatste ijstijd (Weichseliaan) de Schelde verplicht heeft een uitweg naar zee te kiezen in oostelijke richting.	
Vleugeldal	Dal met min of meer steil aflopende hellingen met convexe vorm. De dalbodem is er erg smal tot onbestaand.		
Vloeiweide	Systeem waarbij bedijkte gronden langs een rivier gecontroleerd periodiek bevoeid werden zodat het water voedselrijk sediment kon afzetten. Aan- en afvoersloten zorgden ervoor dat het water gelijkmatig over de weide verspreid werd.	De bevoeiing vond vooral plaats in de winter en in het voorjaar en werd gestopt kort voordat de gewassen begonnen te groeien. Vloeiweiden werden vooral gebruikt als hooiland.	

Begrip	Definitie	Toelichting	Bron
Vogelrichtlijn	Richtlijn 79/409/EEG van 2 april 1979 inzake het behoud van de vogelstand: de Vogelrichtlijn Deze richtlijn is gericht op de instandhouding van alle vogelsoorten die natuurlijk in het wild voorkomen op het Europese grondgebied van de lidstaten van de Europese Unie. Zij heeft betrekking op de bescherming, het beheer, de regulering en de exploitatie van deze soorten.	Europa legt haar lidstaten op om speciale beschermingszones (SBE-zones) aan te duiden voor bepaalde soorten die worden opgesomd in Bijlage I van de richtlijn. Deze zones worden Vogelrichtlijngebieden genoemd of, met een afkorting, SBZ-V (speciale beschermingszones in het kader van de Vogelrichtlijn).	www.natuurenbos.be
Vogelslag	Toestel om vogels te vangen.	Een kooi of hok waarvan het deurtje of deksel dichtvalt of een net dat dichtslaat zodra de dieren zich erin bevinden. In ruimere zin: een door een poortje met klep of deur toegankelijk verblijf voor vogels, tamme duiven (vogeltil, vogelhok).	
Volle middeleeuwen	Periode van de eind 10de eeuw tot eind 13de eeuw.		
Vrijheidsboom	Boom aangeplant tijdens of ter herinnering aan een belangrijke gebeurtenis die verband houdt met veranderingen in het staatsbestel of regeringsstelsel.	Zo werd tijdens de Franse revolutie (1794), tussen kerk en gemeentehuis, centraal op de markt of het dorpsplein een vrijheidsboom geplant. Het aanplanten van een vrijheidsboom gebeurde ook tijdens het Hollandse bewind (1815) en bij de onafhankelijkheid van België (1830) of naar aanleiding van de verjaardag van deze gebeurtenissen.	
Vroege middeleeuwen	Periode van de 5de eeuw tot begin 10de eeuw.		
Vroeg-holoceen	Beginfase van het Holoceen, omvat het Preboreaal en het Boreaal. Van 10.000 tot 8.000 jaar BP.		De Mulder, 2003
Vroonhoeve/-hof	'Vroonhof' betekent 'hoeve van de heer'. Het vroonhof vormde het centrum van het middeleeuwse tweeledige domein, bestaande uit een reserve (terra indominicata), die rechtstreeks geëxploiteerd werd door de heer, en tenures (mansu), die bewerkt werden door afhankelijke boeren.	Dit zogenaamde hofstelsel kwam vooral voor in het gebied tussen Loire en Rijn. Er waren verschillende lokale varianten.	
Vuursteen	Meestal onregelmatige concreties in krijt- of kalksteen doordat kiezel (SiO ₂) de kalk (CaCO ₃) verdrong. De voorhistorische mens gebruikte dit harde en na slijping vlijmscherpe materiaal zonder enige kristalstructuur voor het maken van werktuigen en het slaan van vuur (in combinatie met ijzerhoudende gesteenten als pyriet en marcassiet).	Residuele silex: residueel betekent dat de harde vuurstenen beter weerstand boden tegen verwerking terwijl de zachtere omgevende gesteenten weggeërodeerd werden.	
Wad	1. Doorwaadbare plaats. 2. Kustgebied dat onder invloed van getijden staat. Bestaat uit slikken, schorren en getijdengeulen.		

Begrip	Definitie	Toelichting	Bron
Wagenhuis	Bijgebouwen, in de eerste plaats op hoeven, waarin de wagens en karren worden gestald.		Haslinghuis, 1997
Walgracht	Wal met watergracht; kanaal rondom de wallen of muren van een stad of gracht als begrenzing van een goed.		
Warande	Jachtterrein van de adel. Dit dateert reeds uit de middeleeuwen. Zie ook "foreest"	Er zijn verschillende types: open warande, gesloten warande, conijnerie of konijnenberg etc.	
Wasplaat	Een groep van meestal fel gekleurde plaatjeszwammen (paddestoelen), vaak met slijmerige of kleverige hoeden en met brede, wasachtige lamellen.		
Wastine	Slaat oorspronkelijk op een door beweiding gedegradeerde bosvegetatie. Ze wordt gekenmerkt door een vlekkenpatroon van doornige struwelen, dwergstruikvegetaties en meer grazige vegetaties.	Soms wordt deze term ook gebruikt voor vegetaties met een vergelijkbaar uitzicht die ontstaan zijn uit braakliggende of verwaarloosde graslanden, heiden en ontginningsgronden.	
Waterscheidingslijn	Lijn die twee naburige stroomgebieden van elkaar scheidt.		
Weerhaag	Doornige 'geschoren haag' gebruikt als veekering bij weide, huisweide, weideboomgaard.		
Weichseliaan	De laatste ijstijd, van 115.000 tot 10.000 jaar geleden.	In Nederland: Weichselien. Komt ook voor: Weichsel (eigenlijk de naam van de rivier waarnaar deze periode vernoemd is).	De Mulder, 2003
Wiedauwbos	Zie griend (wilgentenen - of wijmenbos).		
Wiel/weel/waal	Kolkgat dat bij een dijkdoorbraak langs de rivier ontstaat door de kracht van het instromende water. De dijk wordt hersteld en het wiel blijft onder de vorm van een plas achter de dijk zichtbaar.	Welen kunnen in- of uitgedijkt worden. Bij het uitdijken, slibt het weel snel dicht door de buitendijkse ligging. Bij het indijken kan het weel, dat tot 10 meter diep kan zijn, soms eeuwen open blijven liggen. Veel wielen werden en worden nog steeds gebruikt voor visvangst. In sommige gevallen werd het weel terug opgevuld zodat de grond weer in gebruik kon worden genomen voor de landbouw.	
Wiggle matching	Via radiokoolstofdateringen op chronologisch geordende organische monsters (bv. groeiringen op een stuk hout) proberen een stuk van de radiokoolstof kalibratiecurve (zie daar) zo goed mogelijk te benaderen, om zo de precisie van de datering op te drijven.		

Begrip	Definitie	Toelichting	Bron
Wijmen	1. Wilgentenen/twijgen; 2. Dichte wilgenaanplantingen op natte gronden. Het hout wordt na één of enkele jaren afgezet en gebruikt voor het mandenvlechten, het beschoeien van oevers, het opbinden van planten etc.	Begrip wordt voornamelijk gebruikt in Vlaanderen. De wilgentenen worden ook wel rijs of wis genoemd. De aanplantingen worden ook wel wijmier, griend of wiedauwbos genoemd.	
Wijmenteelt	Teelt van wilgentenen (zie ook "wijmen").	Synoniem: wissenteeft.	
Wisselteelt	Systeem van teeltwisseling in de tijd, waarbij men de teelten op hetzelfde stuk grond afwisselend verbouwt (elk jaar een andere teelt). Wisselteelt gebeurt volgens bepaalde goed overwogen schema's van vruchtopvolging (vroeger ook vaak afgewisseld met braaklegging). Hierdoor vermijdt men uitputting van de grond en bodemmoetheid.	Bijvoorbeeld in de moestuin: jaar 1. koolsoorten; jaar 2: wortelen; jaar 3: peulvruchten. Men mag dit begrip niet verwarren met: Wisselbouw, wisselland, wisselweide: teeltmethode waarbij bouwland voor langere tijd afgewisseld wordt met grasland of eventueel met braaklegging.	
Wissenvlechter	Persoon die van wilgentenen manden e.d. vlecht (zie ook "wijmen").		
Woonstalhuis	Woonhuis waarbij het huis van de boer of de landarbeider en de stal onder één dak liggen.		
Zaalkerk	Rechthoekige, ongedeelde cultusruimte, oorspronkelijk met een altaar aan een van de smalle zijden, in een smaller of lager aanbouwsel. Het is de gewone vorm van de oudste christelijke kerkjes in Noordwest-Europa. Veel toegepast voor eenvoudige dorpskerken. In later tijd ook voor de kerken van de protestanten, die een sobere dienst voorstaan.		Haslinghuis, 1997
Zalmtrap	Vistrap voor zalmen.	Zie "vistrap".	
Zandplaat	Zandbank die bij laag water droog en bij vloed onder water ligt.		
Zeepklei	Fluviatiele afzetting. Grauwe tot bruinrode, zeer plastische en structuurloze klei.	De sedimentatie gebeurt in een moerassig milieu en is doorgaans slechts enkele centimeters dik. Wegens zijn ondoorlatende karakter vormt de zeepklei een storende laag waar regenwater op blijft stagneren. Daarom wordt bij akkers deze laag door ploegen gebroken. Op landbouwpercelen waar geploegd wordt is deze laag veelal vermengd met de bovengrond en niet meer als dusdanig te herkennen.	
Zilt milieu	Omgeving waar brak of zoutachtig (grond)water aanwezig is.		

Begrip	Definitie	Toelichting	Bron
Zwart goed	Kerkelijk goed, verkocht ten gevolge van de Franse Revolutie en na in beslagname door de wet van 2 november 1789.		
Zwin	Een langgerekte, ondiepe geul op het strand, evenwijdig met de kustlijn verlopend. Meer algemeen wordt 'zwin' ook gebruikt voor een getijdengeul of voor een natuurlijke laagte met geulen of kreken in buitendijkse gronden, die ook bij eb met zeewater is gevuld.		VLIZ

Begrip	Definitie	Toelichting	Bron
--------	-----------	-------------	------

Bronnen: literatuur en websites

- Art & Architecture Thesaurus, Nederlandstalig, www.aat-ned.nl
- Agentschap Natuur en Bos, www.natuurenbos.be
- Antrop et al, 2002. Ecodistricten. Ruimtelijke eenheden voor gebiedsgericht milieubeleid in Vlaanderen.
- Antrop et al, 2006. België in kaart.
- Antrop, M., 2007. Perspectieven op het landschap.
- Belgisch Staatsblad: www.ejustice.just.fgov.be
- Berendsen, H.J.A., 2004. De vorming van het land. Inleiding in de geologie en de geomorfologie. Koninklijke van Gorcum, Assen.
- Bogemans et al, 2008. Paleolandschappelijk, archeologisch en cultuurhistorisch onderzoek in het kader van het geactualiseerde Sigmaplan. Sigma-cluster Kalkense Meersen, Zone Wijmeersen 2.
- CAI, publieksluik: http://cai.erfgoed.net/cai_publiciek/index2.html
- Claes, B., 2002. Castrale mottes in Vlaams-Brabant. Inventaris en vergelijking, Licentiaatsverhandeling UGent, Gent.
- De Mulder, 2003. De ondergrond van Nederland.
- De Schrijver, H., 1989. De oude landmaten in Vlaanderen. Roeselare, Familia et Patria.
- Devos, M., 1991. Bouwlandtermen in de Vlaamse dialecten. Spreidings- en betekenisgeschiedenis.
- Encyclopedie Drenthe Online: www.encyclopediedrenthe.be
- Felix, R. et al, 1996. Geografie van het landschap, deel Geologie en Bodemkunde.
- Ford, T.D. & Pedley, H.M., 1998. Tufas and travertine deposits of the Grand Canyon. Cave and Karst Science, 24(3):107-116.
- Glossarium Nederlands Landschap: <http://www.xs4all.nl/~davidree/NL/home.htm>
- Hedberg, 1976. International stratigraphic guide.
- Harris, S.A. et al, 1988. La terminologie du pergélisol et notions connexes.
- Haslinghuis, E.J. & Janse, H., 2005. Bouwkundige termen. Verklarend woordenboek van de westerse architectuur- en bouwhistorie.
- Hofkens et al, 2001. Nieuwe impulsen voor de landschapszorg. De landschapsatlas, baken voor een verruimd beleid.
- Infrawiki: www.infrawiki.nl
- Keijsers, 2009. Evaluatie en waardering van 7 schansen in Vlaams-Brabant en Limburg. RAAP-rapport 1977.
- Natuurdecreet, 1997. <http://212.123.19.141/ALLESNL/wet/detailframe.vwp?WETID=-1&SID=0>
- Pannekoek, A.J. & van Straaten, L.M.J.U, 1992. Algemene geologie.
- Projectenbankcultuurhistorie, 2009: <http://www.projectenbankcultuurhistorie.nl/content/begrippenlijst.xml.asp>
- Reink, A.W. & Vermeulen, J.G., 1981. IJskelders, koeltechnieken van weleer. Nieuwkoop.
- Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen op http://rsv.vlaanderen.be/export/sites/rsv/uploads/documenten/overRSV/rsv_w.pdf
- Thesauri bij de Inventaris bouwkundig erfgoed, 2009: inventaris.vioe.be/thesaurus
- Van Dale Groot woordenboek van de Nederlandse taal, 2006.
- Vandewalle, P., 1984. Oude maten, gewichten en muntstelsels in Vlaanderen, Brabant en Limburg. Gent, Belgisch Centrum voor Landelijke geschiedenis, nr. 82.
- Verbesselt, J., 1990. Oude cijnzen, munten en maten. Roeselare, Familia et Patria.
- Vlaams Instituut voor het Onroerend Erfgoed op www.vioe.be
- Visser, W.A., 1980. Geological nomenclature.
- Vlaams Instituut voor de Zee (VLIZ): <http://www.vliz.be/vmcddata/faq/keywords.php?letter=a&tid=&sid=>
- Wikipedia: www.wikipedia.com
- Woordenboek der Nederlandse Taal, 2009: <http://gtb.inl.nl/?owner=WNT>
- Stichting natuurinfo: www.natuurinfo.nl
- Traditionele landschappen: geraadpleegd op <http://www.geoweb.ugent.be/landschapskunde/projecten/traditionele-landschappen-vlaanderen>